

Ποιος φοβάται τις ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις;

Την 6^η Ιουνίου 2018 η Ελληνική κυβέρνηση κατάθεσε τις απόψεις της στην Επιτροπή Διεθνών Κανόνων της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ILO) για την ελευθερία των συλλογικών διαπραγματεύσεων στην Ελλάδα. Είχε κληθεί εκεί λόγω της αναφοράς του ΣΕΒ σχετικά με την παραβίαση των κανόνων της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 98 «Περί εφαρμογής των αρχών του Δικαιώματος Οργανώσεως και Συλλογικής Διαπραγματεύσεως» και ειδικότερα για τη λειτουργία της Διαιτησίας στη χώρα μας. Η Επιτροπή Διεθνών Κανόνων της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας κατέληξε στα εξής συμπεράσματα αφού έκρινε τις τοποθετήσεις της Ελληνικής κυβέρνησης.

Η Επιτροπή σημείωσε τις προφορικές τοποθετήσεις της Κυβέρνησης και την συζήτηση που ακολούθησε.

Η Επιτροπή εξέφρασε την ανησυχία της σχετικά με τις τοποθετήσεις της Κυβέρνησης για το σύστημα υποχρεωτικής διαιτησίας και την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία έκρινε ότι η διάταξη του Νόμου 4046, που ανέστειλε την μονομερή προσφυγή στην υποχρεωτική διαιτησία, είναι αντισυνταγματική.

Η Επιτροπή, επίσης, εξέφρασε την ανησυχία της σχετικά με την παράλειψη της Κυβέρνησης να αποστείλει έγκαιρα την Έκθεση στην Επιτροπή των Εμπειρογνομώνων, για την πιο πρόσφατη συνεδρίαση της τον Νοέμβριο 2017.

Λαμβάνοντας υπόψη τις τοποθετήσεις της Κυβέρνησης και τη συζήτηση που ακολούθησε, η Ελληνική Κυβέρνηση κλήθηκε να:

- Εξασφαλίσει ότι η μονομερής προσφυγή στην υποχρεωτική διαιτησία ως μέσο αποφυγής των ελευθέρων και εκούσιων συλλογικών διαπραγματεύσεων προβλέπεται μόνο σε πολύ περιορισμένες περιπτώσεις.
- Εξασφαλίσει ότι οι δημόσιες αρχές απέχουν από πράξεις παρέμβασης, οι οποίες περιορίζουν το δικαίωμα για ελεύθερες και εκούσιες συλλογικές διαπραγματεύσεις, ή εμποδίζουν την νόμιμη άσκησή τους.
- Παρέχει πληροφορίες για τον αριθμό των υπογεγραμμένων συλλογικών συμβάσεων, τους κλάδους που αφορούν και τον αριθμό των εργαζομένων που καλύπτονται από αυτές τις συλλογικές συμβάσεις.
- Παρέχει πληροφορίες και στατιστικά σχετικά με καταγγελίες για αντι-συνδικαλιστική διάκριση και οποιαδήποτε διορθωτικά μέτρα έχουν ληφθεί.
- Επωφεληθεί της τεχνικής βοήθειας της ΔΟΕ για να εξασφαλίσει την εφαρμογή αυτών των μέτρων.
- Υποβάλει Έκθεση στην Επιτροπή Εμπειρογνομώνων σχετικά με την εφαρμογή αυτών των Συστάσεων πριν από την επόμενη συνεδρίαση που θα πραγματοποιηθεί τον Νοέμβριο 2018.

Λαμβάνοντας υπόψη την παράλειψη της Κυβέρνησης να εκπληρώσει την υποχρέωση υποβολής Έκθεσης για το 2017, η Επιτροπή προτρέπει την Κυβέρνηση να συμμορφωθεί με την υποχρέωση υποβολής Έκθεσης στην Επιτροπή Εμπειρογνομώνων στο μέλλον».

Το παρόν συντάχθηκε από τον τομέα Απασχόλησης και Αγοράς Εργασίας του ΣΕΒ.

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Μιχάλης Μασουράκης
Chief Economist

E: mmassourakis@sev.org.gr
T: +30 211 500 6104

Μιχάλης Μητσόπουλος
Senior Advisor

E: mmitsopoulos@sev.org.gr
T: +30 211 500 6157

Θανάσης Πρίντσιπας
Associate Advisor

E: printsipas@sev.org.gr
T: +30 211 500 6176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

Σύμφωνα με την Επιτροπή Διεθνών Κανόνων της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, η υποχρεωτική διαιτησία του Ν. 4303/2014 (όπως ισχύει και μετά τις τροπολογίες του Ν. 4549/2018) εξαιρεί την Ελλάδα από την τήρηση των Διεθνών Κανόνων Εργασίας για τις ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις. Περιορίζει δηλαδή την ελευθερία των συλλογικών διαπραγματεύσεων και αντίκειται στις Διεθνείς Συμβάσεις Εργασίας. Το αρμοδιότερο διεθνώς όργανο για τη συμμόρφωση της χώρας με τις Διεθνείς Συμβάσεις Εργασίας έκρινε ότι πρέπει να γίνουν κι άλλα βήματα από τη χώρα μας για την «επιστροφή των συλλογικών διαπραγματεύσεων» και ζήτησε από την Ελληνική κυβέρνηση και το Υπουργείο Εργασίας να συμμορφωθεί προς τις υποδείξεις του.

Ο νομοθετικός περιορισμός της μονομερούς προσφυγής στην υποχρεωτική διαιτησία ως μέσο αποφυγής των ελευθέρων και εκούσιων συλλογικών διαπραγματεύσεων σε πολύ περιορισμένες περιπτώσεις παραμένει μια αναγκαία μεταρρύθμιση σε εκκρεμότητα, ώστε η χώρα να τηρεί τους διεθνείς κανόνες για τις ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις, να αποκτήσει ένα αποτελεσματικό σύστημα κοινωνικού διαλόγου καθώς και ένα αποτελεσματικό σύστημα διαμόρφωσης των μισθών συμβατό με την παραγωγική λειτουργία και ανασυγκρότηση της οικονομίας.

Εισαγωγή

Στην 107η σύνοδο της Διεθνούς Συνδιάσκεψης Εργασίας (Γενεύη, 28 Μαΐου - 8 Ιουνίου 2018) η αρμόδια Επιτροπή για την Εφαρμογή των Κανόνων (Committee on the Application of Standards) ασχολήθηκε με αναφορά (comments) του ΣΕΒ σχετικά με την κατάσταση της υποχρεωτικής διαιτησίας στην Ελλάδα. Η Επιτροπή έχει τριμερή σύνθεση και συνεδριάζει σε τρεις πτέρυγες: Κυβερνήσεις, Εργοδότες, Εργαζόμενοι. Στις σελίδες αυτού του τεύχους δημοσιεύονται σε μετάφραση και στο αγγλικό πρωτότυπο και τα πρακτικά της Επιτροπής, [που καταλήγουν σε πολύ ενδιαφέροντα συμπεράσματα](#).

Για διευκόλυνση του αναγνώστη, προτάσσονται οι διατάξεις των Διεθνών Συμβάσεων και Διεθνών Συστάσεων, που αναφέρονται στην διαιτησία και στο τέλος παρατίθεται μία ιστορική αναδρομή της ενασχόλησης των αρμόδιων οργάνων της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας με την υποχρεωτική διαιτησία στην Ελλάδα.

Διεθνείς Συμβάσεις και Συστάσεις

Σύμβαση 98/1949

Περί εφαρμογής των αρχών του Δικαιώματος Οργανώσεως και Συλλογικής Διαπραγματεύσεως

Άρθρον 4.- Δέον να λαμβάνωνται, εφ' όσον είναι τούτον αναγκαίον, μέτρα ανταποκρινόμενα εις τας εθνικάς συνθήκας δι' ων να ενισχύεται και να προωθήται η εις ευρυτάτην κλίμακα ανάπτυξις και χρησιμοποίησις διαδικασιών δι' ων εργοδότηι και εργοδοτικά οργανώσεις αφ' ενός και οργανώσεις εργαζομένων αφ' ετέρου να έρχωνται εκουσίως εις διαπραγματεύσεις διά την διά συλλογικών συμβάσεων, ρύθμισιν των όρων απασχολήσεως.

Σύμβαση 154/1981

Για την προώθηση της συλλογικής διαπραγμάτευσης

Άρθρο 6.- Οι διατάξεις της Σύμβασης αυτής δεν παρεμποδίζουν τη λειτουργία συστημάτων επαγγελματικών σχέσεων στα οποία η συλλογική διαπραγμάτευση λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο μηχανισμών ή θεσμών συμφιλίωσης και/ή διαιτησίας, στους οποίους μετέχουν εκούσια τα μέρη της συλλογικής διαπραγμάτευσης.

Σύσταση 92/1951

Για την εκούσια συμφιλίωση και την εκούσια διαιτησία

Παράγραφος 6.-Εάν μια διαφορά έχει υποβληθεί για τελική διευθέτηση σε διαιτησία με την συγκατάθεση όλων των ενδιαφερομένων μερών, θα πρέπει να ενθαρρύνονται τα μέρη να απέχουν από απεργίες και λοκ-άουτ όσο διαρκεί η διαιτητική διαδικασία και να αποδεχθούν την απόφαση της διαιτησίας.

Σύσταση 163/1981

Για την προώθηση της συλλογικής διαπραγμάτευσης

Παράγραφος 8 Εάν χρειάζεται, θα πρέπει να λαμβάνονται μέτρα προσαρμοσμένα στις εθνικές συνθήκες, ώστε οι διαδικασίες ρύθμισης των διαφορών εργασίας να βοηθούν τα μέρη να βρίσκουν από μόνα τους λύση στις διαφορές, που τα φέρνουν αντιμέτωπα, είτε πρόκειται για διαφορές κατά τη διάρκεια διαπραγματεύσεων για συμβάσεις είτε για διαφορές που αναφύονται με αφορμή την ερμηνεία και την εφαρμογή συμβάσεων είτε για διαφορές στις οποίες αναφέρεται η Σύσταση του 1967 σχετικά με την εξέταση απαιτήσεων.

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ

107η Διεθνής Συνδιάσκεψη Εργασίας 2018

Γενεύη, 6 Ιουνίου 2018

Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ)

Πρακτικά της Επιτροπής Εφαρμογής των Διεθνών Κανόνων Εργασίας ΕΛΛΑΔΑ (ΕΠΙΚΥΡΩΣΗ:1962)

Παρέμβαση Υπουργού Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης

«Η καθυστερημένη υποβολή της έκθεσης της χώρας οφείλεται στον περιορισμό των ανθρώπινων πόρων καθώς και στις διοικητικές αλλαγές που έχουν γίνει στο Υπουργείο Εργασίας, σύμφωνα με τις συστάσεις της ΔΟΕ, στο πλαίσιο της παροχής τεχνικής βοήθειας για τη διοίκηση της εργασίας.

Παρ' όλα αυτά, η Κυβέρνηση είχε καταφέρει να υποβάλει όλες τις εκθέσεις που ζητήθηκαν βάσει του άρθρου 22 του Καταστατικού Χάρτη της ΔΟΕ για το 2017, μαζί με την έκθεση που ζητήθηκε σύμφωνα με το άρθρο 19 και όλα τα ερωτηματολόγια για την προετοιμασία των σημείων της παρούσας θεματολογίας της φετινής Συνδιάσκεψης, όπως επίσης και την απάντηση της χώρας στις παρατηρήσεις της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων σχετικά με την εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας (αρ.87) περί Συνδικαλιστικής Ελευθερίας και προστασίας του συνδικαλιστικού δικαιώματος 1948, έπρεπε να υποβληθεί εντός του 2018. Τόνισε ότι η σημερινή Κυβέρνηση προώθησε τις συλλογικές διαπραγματεύσεις και τον κοινωνικό διάλογο.

Η αποκατάσταση δύο βασικών αρχών της συλλογικής διαπραγμάτευσης (η αρχή της επέκτασης και η αρχή της ευνοϊκότερης ρύθμισης) είχε καθοριστεί ως πρωταρχική προτεραιότητα από το Υπουργείο Εργασίας, καθώς αυτές είχαν ανασταλεί από την προηγούμενη Κυβέρνηση το 2011. Πράγματι, η Κυβέρνηση είχε θέσει τα συλλογικά εργασιακά δικαιώματα στο επίκεντρο της αναπτυξιακής της στρατηγικής, προκειμένου οι εργαζόμενοι να διεκδικήσουν, μέσω διαπραγματεύσεων, ένα δίκαιο μερίδιο του παραγόμενου πλούτου.

Η Κυβέρνηση συμμετείχε σε μακροχρόνιες και σκληρές διαπραγματεύσεις με τους πιστωτές της, δηλαδή τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), που πίστευαν έντονα ότι ένα συντονισμένο σύστημα συλλογικών διαπραγματεύσεων θα εμπόδιζε την επιστροφή της χώρας στην ανάπτυξη και θα απέτρεπε την πτώση της ανεργίας.

Τέλος, η επιμονή της Κυβέρνησης να αποκαταστήσει το σύστημα συλλογικών διαπραγματεύσεων ήταν επιτυχής, μετά από πολλούς μήνες διαπραγματεύσεων. Η νομοθεσία, που θα αρχίσει να ισχύει τον Αύγουστο του 2018, είχε ήδη υιοθετηθεί, αποκαθιστώντας τις δύο προαναφερθείσες θεμελιώδεις αρχές. Ακόμα πιο σημαντικό από την ίδια τη νομοθεσία, ήταν η πολιτική κινητοποίηση που είχε γίνει για το θέμα

αυτό το 2017 και κατά τις διαπραγματεύσεις με τους πιστωτές της χώρας για την ανάγκη αποκατάστασης του συστήματος συλλογικών διαπραγματεύσεων. Στο πλαίσιο του δεύτερου γύρου των διαπραγματεύσεων, τα θέματα της αγοράς εργασίας συζητήθηκαν έντονα, λόγω των προσπαθειών για την αντιμετώπιση των ζητημάτων που έθεσε η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων.

Η Κυβέρνηση είχε υποστηριχθεί από τη Διεθνή Συνομοσπονδία Συνδικάτων (ITUC), την Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικάτων (ETUC), αρκετά μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τη ΔΟΕ. Το ζήτημα των συλλογικών διαπραγματεύσεων είχε γίνει εμβληματικό, το οποίο προσδιορίστηκε ως μέρος του πυρήνα του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου και για το λόγο αυτό ήταν έκπληξη το γεγονός ότι, μετά από αυτές τις προσπάθειες, η Κυβέρνηση κλήθηκε να παράσχει εξηγήσεις για την παραβίαση της Διεθνούς Σύμβασης.

Παρέμβαση Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης: «Η εμπιστοσύνη μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, και μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και του κράτους επηρεάστηκε σημαντικά και αρνητικά. Αυτή ήταν η πραγματικότητα που η Κυβέρνηση προσπάθησε να αντιστρέψει, το 2015, όταν έγινε στην Ελλάδα μια αλλαγή με νέα Κυβέρνηση επικεντρωμένη στα κοινωνικά δικαιώματα».

Τα τελευταία οκτώ χρόνια, η Ελλάδα βρισκόταν σε διαδοχικά Προγράμματα Οικονομικής Προσαρμογής, ένα πακέτο χρηματοδότησης από την Τρόικα, αποτελούμενο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και το ΔΝΤ. Στο πλαίσιο των προϋποθέσεων για τη χρηματοδότηση, η χώρα είχε υπογράψει μνημόνια κατανόησης (MoU) με τους ανωτέρω πιστωτές, υπό τους όρους της ανάληψης συγκεκριμένων νομοθετικών, οικονομικών και πολιτικών μεταρρυθμίσεων.

Το πακέτο μεταρρυθμίσεων εφαρμόστηκε από το 2010 έως το 2014 και αποσκοπούσε στη μείωση του κόστους της εργασίας, όχι μόνο με περικοπές των μισθών αλλά και με την επιβολή γενικών περιορισμών στα εργασιακά δικαιώματα.

Προκειμένου να επιτευχθεί η απαιτούμενη εσωτερική υποτίμηση, υιοθετήθηκαν στη διάρκεια αυτής της περιόδου αρκετά αυστηρά μέτρα, αποσυναρμολογώντας τα βασικά στοιχεία του ελληνικού συστήματος προστασίας της απασχόλησης.

Το αποτέλεσμα ήταν η σοβαρή απορρύθμιση της αγοράς εργασίας και του νομικού πλαισίου που οδήγησε σε παραβιάσεις της Διεθνούς Σύμβασης. Ειδικότερα, οι μεταρρυθμίσεις που εγκρίθηκαν το 2011 οδήγησαν στην κατάργηση των αρχών της επέκτασης και της εύνοιας, καθώς και στους περιορισμούς της παράτασης καθώς και της μετενέργειας των συλλογικών συμβάσεων. Ως αποτέλεσμα, οι συλλογικές διαπραγματεύσεις είχαν σταματήσει να είναι πραγματικότητα στη χώρα.

Ο συντονισμός των διαπραγματεύσεων είχε μειωθεί, η ανισότητα αυξηθεί και οι χαμηλές αμοιβές αυξήθηκαν σημαντικά. Ταυτόχρονα, η κάλυψη από συλλογικές συμβάσεις εργασίας είχε μειωθεί από

περίπου 85% σε λιγότερο από το 30% του εργατικού δυναμικού. Οι ατομικές συμβάσεις χωρίς την προστασία των συλλογικών διαπραγματεύσεων αποτελούσαν το μεγαλύτερο μέρος της πραγματικότητας της απασχόλησης του εργατικού δυναμικού.

Ως εκ τούτου, οι πραγματικοί ετήσιοι μισθοί μειώθηκαν κατά 18% και η μερική απασχόληση αυξήθηκε κατά 28%. Ωστόσο, αυτές οι πολιτικές δεν μπόρεσαν να περιορίσουν αποτελεσματικά την αυξανόμενη ανεργία, η οποία είχε φθάσει το 27,9% γενικά και περίπου το 60% μεταξύ των νέων. Το ελληνικό σύστημα συλλογικών διαπραγματεύσεων γνώρισε μια «αποδιοργανωμένη αποκέντρωση».

Η εμπιστοσύνη μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, και μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και του κράτους επηρεάστηκε σημαντικά και αρνητικά. Αυτή ήταν η πραγματικότητα που η Κυβέρνηση προσπάθησε να αντιστρέψει, το 2015, όταν έγινε στην Ελλάδα μια αλλαγή με νέα Κυβέρνηση επικεντρωμένη στα κοινωνικά δικαιώματα. Ο στόχος της νέας Κυβέρνησης ήταν να ανακουφίσει τη μεγάλη ανθρωπιστική κρίση που είχε οδηγήσει στην κατάρρευση της ελληνικής κοινωνίας από το 2010 έως το 2014 και να επιδιώξει την ανάκαμψη της οικονομίας μειώνοντας το υψηλό ποσοστό ανεργίας και ενισχύοντας το εργατικό δυναμικό.

Οι προαναφερθείσες διαπραγματεύσεις είχαν πράγματι ως αποτέλεσμα την αποκατάσταση της επέκτασης των συλλογικών συμβάσεων και της αρχής της ευνοϊκότερης ρύθμισης. Όπως αναφέρθηκε ήδη, η αποκατάσταση αυτών των αρχών είχε νομοθετηθεί από τον Μάιο του 2017 και θα τεθεί σε ισχύ τον Αύγουστο του 2018. Οι τελευταίες τεχνικές λεπτομέρειες συμφωνήθηκαν πρόσφατα με τους κοινωνικούς εταίρους, αφήνοντας χωρίς αμφιβολία ότι οι συλλογικές διαπραγματεύσεις θα επανέλθουν στη χώρα τον Αύγουστο του 2018.

Προχωρώντας στο θέμα του συστήματος διαιτησίας στην Ελλάδα, η διαιτησία αποτελούσε πάντοτε μέρος του ελληνικού νομικού πλαισίου για την επίλυση συλλογικών διαφορών. Το άρθρο 22, παράγραφος 2 του Ελληνικού Συντάγματος προβλέπει ότι *«με νόμο καθορίζονται οι γενικοί όροι εργασίας, που συμπληρώνονται από τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας συναπτόμενες με ελεύθερες διαπραγματεύσεις και, αν αυτές αποτύχουν, με τους κανόνες που θέτει η διαιτησία»*.

Από το 1990, το σύστημα αυτό ανατέθηκε στον αυτόνομο οργανισμό που ονομάζεται Οργανισμός Μεσολάβησης και Διαιτησίας (ΟΜΕΔ), τον οποίο διαχειρίζονται πλήρως οι κοινωνικοί εταίροι. Η Κυβέρνηση γνώριζε ότι η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων έχει διαπιστώσει επανειλημμένα με αποφάσεις της ότι το δικαίωμα μονομερούς προσφυγής στη διαιτησία δεν θεωρείται συμβατό με τη Διεθνή Σύμβαση. Παρ'όλα αυτά, οι ειδικές απαιτήσεις του ελληνικού Συντάγματος, καθώς και οι επαναλαμβανόμενες αποφάσεις των Ελληνικών Ανώτατων Δικαστηρίων, έπρεπε να γίνουν σεβαστές από την Κυβέρνηση.

Τα ανώτατα δικαστήρια έχουν κρίνει με τις αποφάσεις τους ότι οι διατάξεις και οι κατευθυντήριες γραμμές της Διεθνούς Σύμβασης έχουν ήδη εφαρμοστεί μέσω των διατάξεων του ελληνικού Συντάγματος για ελεύθερες διαπραγματεύσεις και διαιτησία και ότι δεν υπήρχε ζήτημα συμβατότητας.

Το 2012, όταν η πρώην Κυβέρνηση προσπάθησε να καταργήσει τη μονομερή προσφυγή στην υποχρεωτική διαιτησία, η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ) με απόφαση της ακύρωσε το 2014 την κατάργηση, κρίνοντας ότι έρχεται σε αντίθεση με τις διατάξεις του ελληνικού Συντάγματος.

Επιπλέον, σύμφωνα με την απόφαση 2307/2014 του ΣτΕ στην Ελλάδα:

1. η θέσπιση συστήματος διαιτησίας ήταν συνταγματική υποχρέωση

2. η μονομερής προσφυγή στη διαιτησία ήταν επίσης συνταγματικό δικαίωμα και
3. το πεδίο των διαιτητικών αποφάσεων θα πρέπει να καλύπτει όλα τα θέματα που θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο διαπραγμάτευσης κατά τη διάρκεια συλλογικών διαπραγματεύσεων και δεν θα μπορούσε να περιοριστεί μόνο στον καθορισμό των μισθών.

Σύμφωνα με τις συνταγματικές αυτές υποχρεώσεις, το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο προβλέπει ότι το δικαίωμα μονομερούς προσφυγής στη διαιτησία δίνεται μόνο σε ένα από τα μέρη όταν:

- το άλλο μέρος αρνήθηκε να συμμετάσχει στη διαδικασία μεσολάβησης
- ή μετά την υποβολή της πρότασης του Μεσολαβητή.

Αυτό σημαίνει ότι το δικαίωμα αυτό θα μπορούσε να ασκηθεί μόνο όταν εξαντληθούν όλες οι δυνατότητες για ελεύθερες διαπραγματεύσεις. Επιπλέον, ορισμένες άλλες διατάξεις περιόρισαν επίσης τον ρόλο της διαιτησίας, προκειμένου να προωθήσουν τις ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις, όπως η θέσπιση διαιτησίας δευτέρου βαθμού (κατόπιν προσφυγής). Η προσφυγή αυτή εξετάζεται από πενταμελή Επιτροπή, αποτελούμενη από δύο διαιτητές, δύο δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου (από το Συμβούλιο της Επικρατείας και τον Άρειο Πάγο) και έναν Σύμβουλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Επιπλέον, οι προτάσεις Μεσολαβητών καθώς και οι διαιτητικές αποφάσεις πρέπει να είναι πλήρως αιτιολογημένες και τεκμηριωμένες. Επιπλέον, ο δικαστικός έλεγχος των διαιτητικών αποφάσεων αυξήθηκε και ενισχύθηκε.

Τέλος, υπό το πρίσμα των διατάξεων της Σύμβασης, καθώς και των απαιτήσεων του Ελληνικού Συντάγματος, η Κυβέρνηση ξεκίνησε πρόσφατα έναν τριμερή διάλογο, βάσει μελέτης ανεξάρτητου εμπειρογνώμονα για τη μεσολάβηση και τη διαιτησία στις συλλογικές διαπραγματεύσεις. Μετά τον τριμερή διάλογο, το υπουργείο Εργασίας σχεδίαζε να εισαγάγει περαιτέρω τροποποιήσεις στη διαιτησία, με στόχο την περαιτέρω ενίσχυση των ελεύθερων διαπραγματεύσεων και των διαπραγματεύσεων καλής πίστης μεταξύ των μερών και την ενίσχυση της διαδικασίας μεσολάβησης. Μέσω τέτοιων τροποποιήσεων στη διαδικασία της μεσολάβησης, αναμένεται ότι οι ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις θα ενισχυθούν περαιτέρω και ότι η διαιτησία θα περιοριστεί στο να διαδραματίζει συμπληρωματικό ρόλο, σύμφωνα με τις συστάσεις της Επιτροπής Εμπειρογνομώνων, διατηρώντας παράλληλα τις συνταγματικές ιδιαιτερότητες της Ελλάδας.

Η Υπουργός ολοκλήρωσε την παρέμβαση της υπογραμμίζοντας τη σημασία που έδωσε η σημερινή Κυβέρνηση στις συλλογικές διαπραγματεύσεις και στον κοινωνικό διάλογο. Συμπερασματικά, υπό εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες, η Κυβέρνηση επανάφερε ένα συντονισμένο σύστημα συλλογικών διαπραγματεύσεων και εγγυήθηκε τις απαραίτητες νομικές απαιτήσεις για την προώθηση του κοινωνικού διαλόγου.»

Παρέμβαση εργατικής πλευράς

Η πλευρά των εργαζομένων εξέφρασε τη λύπη της για το γεγονός ότι η Κυβέρνηση παρέλειψε να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων, η οποία αποτελούσε προϋπόθεση «εκ των ουκ άνευ» για την αποτελεσματική παρακολούθηση της εφαρμογής των διεθνών κανόνων της ΔΟΕ.

Αναφερόμενοι στην παρατήρηση της Επιτροπής Εμπειρογνομώνων, υπενθύμισαν ότι, έχοντας κατά νου ότι οι μικρές επιχειρήσεις αποτελούν την πλειονότητα στην ελληνική αγορά εργασίας, εγκαταλείποντας την

αρχή ευνοϊκότερης ρύθμισης (Ν. 3845/2010), σε συνδυασμό με τη δυνατότητα για τη σύναψη επιχειρησιακής συλλογικής σύμβασης με ένωση προσώπων, ακόμη και αν δεν ήταν συνδικαλιστική οργάνωση (Ν. 4024/2011), είχε σοβαρές δυσμενείς συνέπειες για το σύνολο των συλλογικών διαπραγματεύσεων στην Ελλάδα.

Τα αριθμητικά στοιχεία που αναφέρονται στην έκθεση της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων ήταν διαφωτιστικά: από τις 409 συλλογικές συμβάσεις που συνήφθησαν το 2013, 218 είχαν συναφθεί από ενώσεις προσώπων και μόνο 191 από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις.

Το δικαίωμα για συλλογικές διαπραγματεύσεις που κατοχυρώνεται στο άρθρο 4 της Σύμβασης ήταν δικαίωμα που προοριζόταν αποκλειστικά για τις οργανώσεις εργαζομένων και είναι σαφές ότι η ένωση προσώπων δεν ήταν οργάνωση εργαζομένων με την ορθή έννοια.

Η πλευρά των εργαζομένων εξέφρασε τη λύπη της για το γεγονός ότι η Κυβέρνηση παρέλειψε να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων, η οποία αποτελούσε προϋπόθεση «εκ των ουκ άνευ» για την αποτελεσματική παρακολούθηση της εφαρμογής των διεθνών κανόνων της ΔΟΕ.

Όταν η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων είχε διατυπώσει παρατηρήσεις παλαιότερα, η Κυβέρνηση είχε εξηγήσει ότι η ένωση προσώπων:

- δημιουργήθηκε ανεξάρτητα από το συνολικό αριθμό των εργαζομένων και για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.
- τα τρία πέμπτα των εργαζομένων σε επίπεδο επιχείρησης απαιτούνται τουλάχιστον για να συστήσουν μια τέτοια ένωση, και
- ότι οι εργαζόμενοι αυτοί είχαν την προστασία των συνδικαλιστών από απολύσεις και μπορούσαν να λάβουν μέρος στην απεργία.

Η εργατική πλευρά δεν θεωρεί τις εξηγήσεις αυτές πολύ πειστικές. Ασφαλώς, η Διεθνής Σύσταση για τις συλλογικές συμβάσεις του 1951 (αριθ. 91) προέβλεπε ότι, ελλείψει οργανώσεων εργαζομένων, οι εκπρόσωποι των εργαζομένων που εκλέχθηκαν και εξουσιοδοτήθηκαν από αυτούς σύμφωνα με τους εθνικούς νόμους και κανονισμούς θα μπορούσαν να συνάψουν συλλογικές συμβάσεις.

Ωστόσο, οι προκαταρκτικές εργασίες για τη Σύσταση ανάδειξαν ότι αυτή η δυνατότητα δόθηκε ώστε να συμπεριληφθεί η κατάσταση σε χώρες, όπου οι συνδικαλιστικές οργανώσεις δεν ήταν επαρκώς ανεπτυγμένες και για να εξασφαλίσουν ότι οι αρχές που ορίζονται στη σύσταση θα μπορούν να εφαρμόζονται και σε αυτές τις χώρες.

Η Ελλάδα σίγουρα δεν είναι η χώρα όπου οι συνδικαλιστικές οργανώσεις δεν ήταν επαρκώς ανεπτυγμένες και η εθνική της νομοθεσία προέβλεπε ότι η εκπροσώπηση των εργαζομένων στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις γίνεται μέσω των κλαδικών σωματείων.

Αναφέρθηκαν επίσης στη Διεθνή Σύμβαση αρ.154 για τις συλλογικές διαπραγματεύσεις του 1981, η οποία επικυρώθηκε από την Ελλάδα και της οποίας το άρθρο 3 παράγραφος 2 προβλέπει τη λήψη κατάλληλων μέτρων κάθε φορά που υπάρχει λόγος, για να εξασφαλίζεται ότι η παρουσία των αντιπροσώπων αυτών δεν μπορεί να αποδυναμώσει τη θέση των ενδιαφερόμενων εργατικών οργανώσεων.

Υπήρχαν τρεις συνέπειες από αυτό:

1. οι αρχές και τα κανόνες της ΔΟΕ υπονοούσαν ότι τα κράτη έπρεπε να προωθούν και να αναπτύσσουν συλλογικές διαπραγματεύσεις,
2. οι διαπραγματεύσεις αυτές πρέπει να διεξάγονται σε επίπεδο που επιτρέπει τη συμμετοχή των οργανώσεων των εργαζομένων, και
3. το γεγονός ότι η νομοθεσία προβλέπει ότι οι επιχειρησιακές συμβάσεις θα μπορούσαν να παρεκκλίνουν από τις κλαδικές και τις εθνικές συλλογικές συμβάσεις, σε ένα πλαίσιο στο οποίο δεν υπήρχαν συνδικαλιστικές οργανώσεις σε επίπεδο επιχειρήσεων, αυτό συνιστά παραβίαση των Διεθνών Συμβάσεων και Συστάσεων της ΔΟΕ.

Παρέμβαση της εργατικής πλευράς: «Το δικαίωμα για συλλογικές διαπραγματεύσεις που κατοχυρώνεται στο άρθρο 4 της Σύμβασης ήταν δικαίωμα που προοριζόταν αποκλειστικά για τις οργανώσεις εργαζομένων και είναι σαφές ότι η ένωση προσώπων δεν ήταν οργάνωση εργαζομένων με την ορθή έννοια».

Υπογράμμισαν ότι η Επιτροπή συνδικαλιστικής ελευθερίας παρατήρησε, στις υποθέσεις που αφορούν την Ισπανία και την Ελλάδα, ότι «η ανάπτυξη διαδικασιών που συστηματικά ευνοούν την αποκεντρωμένη διαπραγματέυση ρυθμίσεων εξαίρεσης που είναι λιγότερο ευνοϊκές από τις ρυθμίσεις σε υψηλότερο επίπεδο μπορεί να οδηγήσει σε μια ολόπλευρη αποσταθεροποίηση του μηχανισμού των συλλογικών διαπραγματεύσεων και των οργανώσεων των εργαζομένων και των εργοδοτών και συνιστά εν προκειμένω αποδυνάμωση της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι και των συλλογικών διαπραγματεύσεων, αντίθετη προς τις αρχές των Διεθνών Συμβάσεων 87 και 98». Επομένως, υπήρχε ευθύνη της Κυβέρνησης να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για την αποτελεσματική προώθηση του δικαιώματος συλλογικών διαπραγματεύσεων με τις οργανώσεις των εργαζομένων.

Αναφορικά με την προσφυγή στη διαδικασία της υποχρεωτικής διαιτησίας, έκριναν ότι η φύση του ισχύοντος συστήματος είχε ως αποτέλεσμα την ενίσχυση της θέσης των εργοδοτών με την απαγόρευση συμμετοχής τους στις διαδικασίες επίλυσης διαφορών.

Ως εκ τούτου, ζητήθηκε από την Κυβέρνηση, στην απάντησή της στην απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας να θεωρήσει την κατάργηση της μονομερούς προσφυγής στη διαιτησία αντισυνταγματική, να υιοθετήσει μια προσέγγιση σύμφωνη με την αποκατάσταση αποτελεσματικού μηχανισμού συλλογικών διαπραγματεύσεων.

Όσον αφορά το ζήτημα της προστασίας απόλυσης συνδικαλιστικού στελέχους που προέκυψε κατά την παρατήρηση της Επιτροπής εμπειρογνομώνων, κρίθηκε ότι εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των ευέλικτων μορφών απασχόλησης (ευελιξία στη διοίκηση των εταιριών να τερματίζει συμβάσεις εξαρτημένης εργασίας πλήρους απασχόλησης, η μονομερής επιβολή μειωμένων ωρών εργασίας, η μεγαλύτερη περίοδος για την εγκεκριμένη χρήση της προσωρινής απασχόλησης, η παράταση της δοκιμαστικής περιόδου και η μέγιστη διάρκεια των συμβάσεων ορισμένου χρόνου).

Όλα αυτά τα μέτρα καθιστούν τους εργαζομένους πιο ευάλωτους σε αθέμιτες πρακτικές και αδικαιολόγητη απόλυση. Επομένως, ήταν απαραίτητο να ληφθούν μέτρα για να εξασφαλιστεί ότι οι εργαζόμενοι

επωφελούνται από επαρκή προστασία από πρακτικές διακρίσεων που υπονόμευαν τα συνδικαλιστικά τους δικαιώματα.

Συμπερασματικά, σημείωσαν ότι το ζήτημα της αποκέντρωσης των συλλογικών διαπραγματεύσεων και του ρόλου των ενώσεων δεν ήταν μόνο ευθύνη της Κυβέρνησης. Πρόκειται για μέτρα υπό όρους ή υπαγορεύσεις, που επιβλήθηκαν στην Ελλάδα από το 2010 στις διαπραγματεύσεις με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το ΔΝΤ. Πρέπει να σημειωθεί ότι η ολοκλήρωση του προγράμματος προσαρμογής ουδόλως συνεπάγεται το τέλος των μέτρων υπό τους όρους που επέβαλαν οι πιστωτές, οι οποίοι επιβεβαίωσαν ότι η Ελλάδα θα παραμείνει υπό αυστηρή εποπτεία.

Η εξέταση της υπόθεσης έδωσε την ευκαιρία στην πλευρά των εργαζομένων να υπενθυμίσουν ότι η λογική της λιτότητας, με όλες τις δραματικές συνέπειες για τους εργαζόμενους και τις κοινωνίες, είναι ασυμβίβαστη με τους θεμελιώδεις κανόνες και τις αρχές της ΔΟΕ.

Παρέμβαση του εκπροσώπου Εργοδοτικής Πτέρυγας

Ο εκπρόσωπος της πτέρυγας των εργοδοτών δήλωσε ότι συμμερίζεται την ανησυχία των εργαζομένων και της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων ότι η Κυβέρνηση δεν είχε υποβάλει την απαιτούμενη έκθεση στην Επιτροπή Εμπειρογνομόνων εγκαίρως, για να εξετάσει η Επιτροπή πλήρως το θέμα αυτό.

Αυτό περιόρισε την ικανότητα της Επιτροπής της φετινής Συνδιάσκεψης να εξετάσει τις πρόσφατες πληροφορίες. Η Σύμβαση απαιτούσε να ληφθούν κατάλληλα μέτρα για τις εθνικές συνθήκες προκειμένου να ενθαρρυνθεί και να προωθηθεί η πλήρης ανάπτυξη και χρησιμοποίηση μηχανισμού εκούσιων συλλογικών διαπραγματεύσεων μεταξύ εργοδοτών ή εργοδοτικών οργανώσεων και οργανώσεων εργαζομένων, με σκοπό τη ρύθμιση των όρων και των συνθηκών απασχόλησης μέσω συλλογικών συμβάσεων.

Οι εκπρόσωποι της πτέρυγας των εργοδοτών εξέφρασαν την ανησυχία τους για το γεγονός ότι δεν δόθηκε ποτέ απάντηση στις ανησυχίες που εξέφρασε ο ΣΕΒ.

Οι εκπρόσωποι της πτέρυγας των εργοδοτών εξέφρασαν την έκπληξή τους για το γεγονός ότι η Κυβέρνηση δήλωσε ότι μία από τις κορυφαίες προτεραιότητές της ήταν η αποκατάσταση του συστήματος συλλογικών διαπραγματεύσεων, καθώς η Κυβέρνηση είχε επίσης δηλώσει ότι η διαιτησία ήταν πάντα μέρος του ελληνικού νομικού συστήματος, παρόλο που η Επιτροπή των Εμπειρογνομόνων είχε διατυπώσει σειρά πολυάριθμων παρατηρήσεων ότι το σύστημα υποχρεωτικής διαιτησίας δεν εκπλήρωνε την υποχρέωση που απορρέει από τη Διεθνή Σύμβαση.

Αναφερόμενη, η εργοδοτική πλευρά, στην απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας σχετικά με τον αντισυνταγματικό χαρακτήρα της διάταξης του Ν.4046 της 14ης Φεβρουαρίου 2012 περί καταργήσεως της μονομερούς προσφυγής στην υποχρεωτική διαιτησία, ανέφερε ότι η Κυβέρνηση ενθάρρυνε τη χρήση της υποχρεωτικής διαιτησίας ως μέσο αντικατάστασης των εκούσιων συλλογικών διαπραγματεύσεων.

Η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων είχε σημειώσει τα ζητήματα που έθεσε ο Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (ΣΕΒ) και την ανησυχία του όσον αφορά στην επιμονή της Κυβέρνησης να διατηρήσει τις διατάξεις που επιτρέπουν την μονομερή προσφυγή στην υποχρεωτική διαιτησία, για να υποκαταστήσουν τις εκούσιες συλλογικές διαπραγματεύσεις.

Οι εκπρόσωποι της πτέρυγας των εργοδοτών εξέφρασαν την ανησυχία τους για το γεγονός ότι δεν δόθηκε ποτέ απάντηση στις ανησυχίες που εξέφρασε ο ΣΕΒ.

Τα μέλη της εργοδοτικής πλευράς εξέφρασαν την έκπληξή τους για το γεγονός ότι η Κυβέρνηση δήλωσε ότι μία από τις κορυφαίες προτεραιότητές της ήταν η αποκατάσταση του συστήματος συλλογικών διαπραγματεύσεων, καθώς η Κυβέρνηση είχε επίσης δηλώσει ότι η διαιτησία ήταν πάντα μέρος του ελληνικού νομικού συστήματος, **παρόλο που η Επιτροπή των Εμπειρογνομόνων είχε διατυπώσει μια σειρά πολυάριθμων παρατηρήσεων ότι το σύστημα υποχρεωτικής διαιτησίας δεν εκπλήρωνε την υποχρέωση που απορρέει από τη Διεθνή Σύμβαση.**

Η Κυβέρνηση δήλωσε ότι εξέτασε την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας υπό το πρίσμα του Ελληνικού Συντάγματος. Η θέση της Κυβέρνησης φάνηκε να υποδηλώνει ότι έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της βάσει της Διεθνούς Σύμβασης, ως αποτέλεσμα των πρόσφατων τροποποιήσεων, και η ευθύνη πλέον είναι στις οργανώσεις των εργαζομένων και των εργοδοτών. Όμως η υποχρεωτική διαιτησία είχε αντίκτυπο στρέβλωσης για την αγορά εργασίας και θα μπορούσε να επηρεάζει σημαντικά το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων.

Το 1978, η έκθεση της αποστολής του Διεθνούς Προγράμματος για τη Βελτίωση των Συνθηκών Εργασίας και του Περιβάλλοντος (PIACT) για την Ελλάδα επισήμανε ότι η συστηματική προσφυγή στην υποχρεωτική διαιτησία είχε ως αποτέλεσμα όχι μόνο να αποκλειστεί η εγκαθίδρυση μιας παράδοσης διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταίρων αλλά και να αποθαρρυνθούν οι οργανώσεις από το σχεδιασμό πολιτικών. Η πρόβλεψη ότι η συστηματική προσφυγή στην υποχρεωτική διαιτησία θα κατέστρεφε τις συλλογικές διαπραγματεύσεις ήταν ακριβής.

Οι εκπρόσωποι της πτέρυγας των εργοδοτών διαφώνησαν με τον ισχυρισμό των μελών της πλευράς των εργαζομένων ότι το status quo ευνοούσε τους εργοδότες της Ελλάδος. Ωστόσο, συμφώνησαν ότι η Κυβέρνηση πρέπει να επαναφέρει μηχανισμούς για τις αποτελεσματικές συλλογικές διαπραγματεύσεις.

Οι νομοθετικές διατάξεις, που επέτρεπαν σε ένα από τα μέρη να ζητήσει μονομερώς υποχρεωτική διαιτησία για την επίλυση συλλογικής διαφοράς ή συλλογικής σύμβασης, δεν προωθούσαν τις εκούσιες συλλογικές διαπραγματεύσεις, αντίθετα κατέστειλαν τις συλλογικές διαπραγματεύσεις και αντέβαιναν στη Διεθνή Σύμβαση.

Τα μέλη της εργοδοτικής πλευράς προέτρεψαν την Κυβέρνηση να διασφαλίσει ότι ούτε η απόφαση ενός εθνικού δικαστηρίου ούτε οι νομοθετικές τροποποιήσεις επιβάλλουν την υποχρεωτική διαιτησία για τη διευθέτηση συλλογικών εργασιακών διαφορών ή συλλογικών συμβάσεων, ως την κανονική πορεία.

Παρέμβαση εργοδοτικής πλευράς: «Ένας ευρύς και ισχυρός κοινωνικός διάλογος με τις οργανώσεις των εργαζομένων και των εργοδοτών σε εθνικό επίπεδο είναι αναγκαίος για την επανεξέταση των θεμάτων, που εντοπίστηκαν σχετικά με τη χρήση της υποχρεωτικής διαιτησίας, συμπεριλαμβανομένου και του πεδίου εφαρμογής της».

Ζήτησαν επίσης από την Κυβέρνηση να συζητήσει με τους κοινωνικούς εταίρους το υφιστάμενο σύστημα διαιτησίας, με στόχο την επίτευξη της συμμόρφωσης με τους διεθνείς κανόνες εργασίας.

Ένας ευρύς και ισχυρός κοινωνικός διάλογος με τις οργανώσεις των εργαζομένων και των εργοδοτών σε εθνικό επίπεδο είναι αναγκαίος για την επανεξέταση των θεμάτων, που εντοπίστηκαν σχετικά με τη χρήση της υποχρεωτικής διαιτησίας, συμπεριλαμβανομένου και του πεδίου εφαρμογής της.

Τέλος, η εργοδοτική πλευρά κάλεσαν την Κυβέρνηση να λάβει άμεσα μέτρα, προς αυτή την κατεύθυνση, και να υποβάλλει πλήρη έκθεση σχετικά με τα μέτρα που έλαβε προς στην Επιτροπή Εμπειρογνομόνων πριν από τη συνεδρίασή της, το 2018.

Παρέμβαση εκπροσώπου της ΓΣΕΕ

Η ΓΣΕΕ εξέφρασε την εκτίμηση της για την υποστήριξη που παρέσχε η ΔΟΕ στην εποπτεία συμμόρφωσης με τους εργασιακούς κανόνες και την παροχή τεχνικής βοήθειας και σημείωσε ότι η Κυβέρνηση δεν είχε επιλύσει ζητήματα ανθρωπίνων πόρων στη χώρα που οδήγησαν σε μη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων στη ΔΟΕ.

Η ΓΣΕΕ εξέφρασε την εκτίμηση της για την υποστήριξη που παρέσχε η ΔΟΕ στην εποπτεία συμμόρφωσης με τους εργασιακούς κανόνες και την παροχή τεχνικής βοήθειας και σημείωσε ότι η Κυβέρνηση δεν είχε επιλύσει ζητήματα ανθρωπίνων πόρων στη χώρα που οδήγησαν σε μη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων στη ΔΟΕ.

Οι συλλογικές διαπραγματεύσεις που αποσταθεροποιήθηκαν λόγω των επαναλαμβανόμενων υποχρεωτικών περιορισμών, δεν είχαν ακόμα αποκατασταθεί αποτελεσματικά και οι σημαντικές παρεμβάσεις στον εθελοντικό χαρακτήρα των συλλογικών διαπραγματεύσεων καθώς και στην αρχή του απαραβίαστου των ελεύθερα συναπτόμενων συλλογικών συμβάσεων, που έθεσε η Επιτροπή Συνδικαλιστικής Ελευθερίας, δεν αντιμετωπίστηκαν αποτελεσματικά.

Διάφορα θέματα διακυβεύονταν, μεταξύ των οποίων:

- Η νόμιμη παρέμβαση για τον καθορισμό του κατώτατου μισθού σε επίπεδα φτώχειας και η περαιτέρω μείωσή του για τους νέους εργαζόμενους.

- Η ισοπέδωση της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Συμφωνίας (ΕΓΣΣΕ), καταργώντας το δικαίωμα των υπογραφόντων κοινωνικών εταίρων να διαπραγματεύονται συλλογικά .
- Η διάβρωση των κλαδικών συλλογικών διαπραγματεύσεων
- Η ακύρωση των θεμελιωδών αρχών που προστατεύουν τους όρους αμοιβής και εργασίας, όπως η επέκταση των συλλογικών συμβάσεων και η αρχή ευνοϊκότερης ρύθμισης
- Η ανάθεση σε μη εκλεγμένες ενώσεις προσώπων τη δυνατότητα να συνάπτουν δεσμευτικές επιχειρησιακές συμβάσεις εργασίας.

Τα μέτρα αυτά στερούσαν από τους κοινωνικούς εταίρους το θεμελιώδες δικαίωμα και τα μέσα προώθησης και υπεράσπισης των οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων τους, με αποτέλεσμα να μειώνεται η κάλυψη των συλλογικών διαπραγματεύσεων από πάνω από το 80% του εργατικού δυναμικού σε λίγο περισσότερο από 30%.

Επιπλέον, τα διαδοχικά μέτρα είχαν εξαλείψει τις εναπομένουσες θεσμικές εγγυήσεις, που εξασφάλιζαν ισότιμους όρους ανταγωνισμού στις αγορές εργασίας, οι οποίοι είχαν επιπτώσεις στις ομαδικές απολύσεις, στις περικοπές των συντάξεων και στο δικαίωμα απεργίας και οι αρχές αγνόησαν την ισχυρή έκκληση της Επιτροπής Συνδικαλιστικής Ελευθερίας να επανεξετάσει, μαζί με τους κοινωνικούς εταίρους, όλα τα αμφισβητούμενα μέτρα και τον αντίκτυπό τους.

Για να αντιμετωπιστεί ο αρνητικός σωρευτικός αντίκτυπος των μέτρων στην άσκηση του δικαιώματος συλλογικής διαπραγμάτευσης και σύναψης συλλογικών συμβάσεων, ήταν απαραίτητο να διασφαλιστεί η σαφής συμμόρφωση της εθνικής νομοθεσίας και των πρακτικών με τη Διεθνή Σύμβαση και την εθνική συνταγματική τάξη.

ΓΣΕΕ: «Για να αντιμετωπιστεί ο αρνητικός σωρευτικός αντίκτυπος των μέτρων στην άσκηση του δικαιώματος συλλογικής διαπραγμάτευσης και σύναψης συλλογικών συμβάσεων, ήταν απαραίτητο να διασφαλιστεί η σαφής συμμόρφωση της εθνικής νομοθεσίας και των πρακτικών με τη Διεθνή Σύμβαση και την εθνική συνταγματική τάξη».

Παρόλο που ψηφίστηκε και υιοθετήθηκε το άρθρο 5 του Ν. 4475/2017 για την αποκατάσταση της επέκτασης των συλλογικών συμβάσεων και της αρχής της ευνοϊκότερης ρύθμισης, η Κυβέρνηση ανέλαβε τη δέσμευση να βελτιώσει και να κωδικοποιήσει το υφιστάμενο εργατικό δίκαιο, το οποίο συνεπάγεται την ενοποίηση και τη διαίωνιση κάθε βλαπτικής νομοθεσίας από το 2010, συμπεριλαμβανομένων και των διατάξεων που παραβίαζαν προφανώς τη Σύμβαση. Όσον αφορά τη διαδικασία διαιτησίας, η Κυβέρνηση δεν συμμορφώθηκε πλήρως με την απόφαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας αριθ. 2307/2014 και η φύση του υφιστάμενου συστήματος ήταν κυρίως επικουρική.

Η αγορά εργασίας ήταν πλήρως απορυθμισμένη, στους εργαζόμενους προκλήθηκε σοβαρό θεσμικό μειονέκτημα, ενώ οι καταχρηστικές πρακτικές των εργοδοτών εμπόδισαν τη σύναψη συλλογικών συμβάσεων, για παράδειγμα, οι εργοδότες απέφευγαν τη συμμετοχή τους ή δεν δεχόντουσαν να χαρακτηριστούν ως εργοδοτική οργάνωση.

Το 2013, η Επιτροπή ζήτησε από την Κυβέρνηση να θεσπίσει ένα λειτουργικό μοντέλο κοινωνικού διαλόγου για την προώθηση των συλλογικών διαπραγματεύσεων, αλλά ο τριμερής κοινωνικός διάλογος είχε εκφυλιστεί σε μια επιφανειακή, κατακερματισμένη διαδικασία και οποιοσδήποτε υφιστάμενος διάλογος έπρεπε να πιστωθεί μόνο στους κοινωνικούς εταίρους και τη ΔΟΕ.

Κατά συνέπεια, η Επιτροπή κλήθηκε να:

- Επιβεβαιώσει τις προηγούμενες συστάσεις και τα συμπεράσματα των εποπτικών οργάνων της ΔΟΕ και να ζητήσει την τριμερή επανεξέταση των εν λόγω μέτρων με βάση την εκτίμηση των επιπτώσεών τους, προκειμένου να καταστεί συμβατή η νομοθεσία και οι πρακτικές με τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται με τη Σύμβαση.
- Τονίσει ότι οι θεσμοί των συλλογικών διαπραγματεύσεων δεν θα μπορούσαν να αποκατασταθούν αποτελεσματικά χωρίς να καταργηθούν όλες οι νόμιμες παρεμβάσεις που παραβίασαν τη Σύμβαση, συμπεριλαμβανομένων των ενώσεων προσώπων και το άρθρο 2 παράγραφος 7 του Ν. 3845/2010 για την παρέκκλιση από το πεδίο εφαρμογής των συλλογικών συμβάσεων.
- Επαναλάβει ότι οι δημόσιες αρχές πρέπει να αποφεύγουν κάθε παρέμβαση που περιορίζει το δικαίωμα των ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων ή να παρεμποδίζει τη νόμιμη άσκηση του.
- Επιβεβαιώσει εκ νέου, την ανάγκη επαναφοράς της θέσης και της πρακτικής του τριμερούς κοινωνικού διαλόγου, προτρέποντας το Κράτος να σεβαστεί την αυτονομία και την αντιπροσωπευτικότητα των κοινωνικών εταίρων, καθώς και των αποτελεσματικών συλλογικών διαπραγματεύσεων.

Παρέμβαση Εκπροσώπου του ΣΕΒ

Ο εκπρόσωπος της πτέρυγας των εργοδοτών της Ελλάδας υπενθύμισε τα δύο βασικά ζητήματα που συζητήθηκαν: πρώτον, τις επιχειρησιακές συλλογικές συμβάσεις και τις ενώσεις προσώπων και, δεύτερον, το ζήτημα της υποχρεωτικής διαιτησίας.

- Όσον αφορά την δικαιοδοσία της ενώσεως προσώπων να εκπροσωπεί τους εργαζομένους σε επίπεδο επιχείρησης, όπου δεν υπήρχε συνδικαλιστική οργάνωση, τα μέτρα αυτά ήταν πλήρως σύμφωνα με τον κανόνα της ΔΟΕ, προωθούσαν ενεργά τις συλλογικές διαπραγματεύσεις και τον κοινωνικό διάλογο και για το λόγο αυτό δεν χρειάζεται να αλλάξουν.
- Ειδικές ρυθμίσεις που επιτρέπουν σε τμήματα των συνδικαλιστικών οργανώσεων μικρών επιχειρήσεων μπορεί να θεωρηθούν, στο συγκεκριμένο πλαίσιο της χώρας, ως κυβερνητική παρέμβαση στον τρόπο με τον οποίο οι εργαζόμενοι οργανώνονται με τη δική τους ελεύθερη βούληση και επομένως δεν πρέπει να υπάρξουν νομοθετικές τροποποιήσεις, ανεξάρτητα από το εάν η αρχή ευνοϊκότερης ρύθμισης υπήρχε στην νομοθεσία ή όχι.

«Το υφιστάμενο σύστημα, στο βαθμό που περιλάμβανε την μονομερή προσφυγή στην υποχρεωτική διαιτησία, διαπιστώθηκε από τα εποπτικά όργανα της ΔΟΕ ότι ήταν αντίθετο με τους κανόνες της ΔΟΕ. Το σύστημα υποχρεωτικής διαιτησίας κυριαρχούσε και κατείχε κεντρική θέση στις ελληνικές εργασιακές σχέσεις, αλλά και η προσφυγή στην υποχρεωτική διαιτησία κατέπνιξε την ανάπτυξη των συλλογικών διαπραγματεύσεων και στην πράξη προκάλεσε την απουσία συλλογικής δράσης και ανάπτυξης των συλλογικών διαπραγματεύσεων».

- Το υφιστάμενο σύστημα, στο βαθμό που περιλάμβανε την μονομερή προσφυγή στην υποχρεωτική διαιτησία, διαπιστώθηκε από τα εποπτικά όργανα της ΔΟΕ ότι ήταν αντίθετο με τους κανόνες της ΔΟΕ. **Το σύστημα υποχρεωτικής διαιτησίας κυριαρχούσε και κατείχε κεντρική θέση στις ελληνικές εργασιακές σχέσεις, αλλά και η προσφυγή στην υποχρεωτική διαιτησία κατέπνιξε την ανάπτυξη των συλλογικών διαπραγματεύσεων και στην πράξη προκάλεσε την απουσία συλλογικής δράσης και ανάπτυξης των συλλογικών διαπραγματεύσεων.**

Αν και από την άποψη του εργοδότη η πρακτική εξάλειψη της συλλογικής δράσης μπορεί να φανεί θετική, οι σχεδόν μηδενικές απεργίες σε θέματα μισθών αποτελούν σύμπτωμα ότι το σύστημα είχε σταθερά προσανατολισθεί στις εύκολες λύσεις που εξυπηρετούσαν την πλευρά των εργαζομένων και αποτελούσε μια θεμελιώδη στρέβλωση του περιβάλλοντος συλλογικής διαπραγμάτευσης .

Ένα τέτοιο στρεβλωμένο περιβάλλον ήταν ένας από τους κύριους λόγους που εξηγούσαν γιατί ο κοινωνικός διάλογος μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών ήταν σχεδόν ανύπαρκτος τα τελευταία δέκα χρόνια. Ο Ν. 4303/2014, ο οποίος εγκρίθηκε μετά την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας του 2014, επανέφερε την υποχρεωτική διαιτησία, αλλά ήταν ουσιαστικά ο ίδιος με τους προηγούμενους νόμους για τους οποίους είχε διαπιστωθεί από τα όργανα της ΔΟΕ ότι παραβίαζαν τη Διεθνή Σύμβαση και η Κυβέρνηση σκόπευε να το διατηρήσει έτσι.

Ωστόσο, ακόμη και στο πλαίσιο αυτής της απόφασης, η κατάσταση θα μπορούσε να βελτιωθεί δραστικά προσαρμόζοντας το πεδίο εφαρμογής της υποχρεωτικής διαιτησίας όσο το δυνατόν πλησιέστερα τους κανόνες της ΔΟΕ. Η πρόταση ήταν να γίνει αποδεκτή η υποχρεωτική διαιτησία ως τελικό μέτρο για την επίλυση συλλογικών διαφορών στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- **Αν ο εργοδότης ανήκει σε φορείς γενικής κυβέρνησης και εξυπηρετεί ουσιώδεις υπηρεσίες.**
- **Σε κλάδους της οικονομίας, όπου η επίλυση μιας συλλογικής διαφοράς ήταν αναγκαία για λόγους δημόσιου ενδιαφέροντος,** η οποία τη στιγμή της διαφοράς βρισκόταν σε κίνδυνο – εκτός της γενικής κυβέρνησης και των ουσιωδών υπηρεσιών. Μια συλλογική διαφορά σε επιχειρησιακό ή ομοιοεπαγγελματικό επίπεδο δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι θέτει σε κίνδυνο το δημόσιο συμφέρον και η υποχρεωτική διαιτησία δεν θα πρέπει να επιτρέπεται για διαφορές σε αυτά τα επίπεδα. Για κλαδικές, περιφερειακές ή εθνικές συλλογικές διαφορές, θα πρέπει να τεκμαίρεται ότι συντρέχει

κίνδυνος δημόσιου συμφέροντος, ώστε να είναι σκόπιμο να προσφύγει κανείς στην υποχρεωτική διαιτησία.

- **Εάν ένα από τα μέρη αρνήθηκε αδικαιολόγητα να συμμετάσχει σε συλλογικές διαπραγματεύσεις, και**
- **Αν οι διαπραγματεύσεις είχαν τελικά αποτύχει και η αποτυχία αυτή προκύπτει από τη σωρευτική συνδρομή δεδομένων** (παρέλευση τουλάχιστον ενός έτους από τη λήξη της προηγούμενης συλλογικής σύμβασης εργασίας, τα πρακτικά των διαπραγματεύσεων ανέδειξαν ότι η μία πλευρά αρνήθηκε να αποδεχθεί τις ρεαλιστικές προτάσεις της άλλης πλευράς, και την εξάντληση από τη συνδικαλιστική πλευρά κάθε άλλου μέσου πίεσης).

Η μονομερής προσφυγή στην υποχρεωτική διαιτησία να μην είναι αποδεκτή εάν δεν είχαν γίνει απεργιακές κινητοποιήσεις για να ασκηθεί πίεση στον εργοδότη.

Αν και η πρόταση δεν θα επιτύχει πλήρη συμμόρφωση με τους κανόνες της ΔΟΕ, θα μπορούσε να παρουσιάσει σημαντική βελτίωση ως προσωρινό μέτρο, έως ότου δημιουργηθεί μια ευκαιρία να διευθετηθεί το ζήτημα σε επίπεδο του Συντάγματος ή της ερμηνείας του.

Επιπλέον, θα πρέπει να γίνουν ουσιαστικές βελτιώσεις στο υφιστάμενο πλαίσιο του ΟΜΕΔ, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών για την εξασφάλιση πραγματικής αντιπροσωπευτικότητας και για τις δύο πλευρές της συλλογικής διαφοράς, ισχυρές διασφαλίσεις για την εξασφάλιση της ανεξαρτησίας και των επαγγελματικών προσόντων των διαιτητών και μεσολαβητών, κανόνες για την επαρκή τεκμηρίωση των αποφάσεων σχετικά με τον οικονομικό τους αντίκτυπο και την πλήρη αυτοδιοίκηση του ΟΜΕΔ από τους κοινωνικούς εταίρους σχετικά με τη διοικητική ή νομική οργάνωση, τη χρηματοδότηση και τις εσωτερικές διαδικασίες διαιτησίας και μεσολάβησης.

Συμπερασματικά, ο ομιλητής πρότεινε ότι «αν η Κυβέρνηση ήταν ειλικρινής για την αναβίωση των συλλογικών διαπραγματεύσεων, θα έπρεπε να ξεκινήσει λαμβάνοντας μέτρα συμμόρφωσης με τη Διεθνή Σύμβαση και αν οι εργαζόμενοι πίστευαν ότι οι ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις αποτελούν τον κύριο πυλώνα για έναν αποτελεσματικό κοινωνικό διάλογο, θα πρέπει να βρουν το θάρρος να καταγγείλουν την υποχρεωτική διαιτησία».

Τον Δεκέμβριο του 2017, ο ΣΕΒ είχε απευθύνει στην Γενική Συνομοσπονδία Ελλήνων Εργατών (ΓΣΕΕ) επίσημη πρόσκληση για την συζήτηση ενός νέου συστήματος διαιτησίας, αλλά καθώς η ΓΣΕΕ είχε εκφράσει την επιθυμία να επιστρέψει στο αρχικό σύστημα που υπήρχε πριν από την κρίση και να καταργήσει τις μεταρρυθμίσεις του Ν. 4303/2014, ο οποίος είχε επαναφέρει την υποχρεωτική διαιτησία αλλά είχε κάποιες οριακές βελτιώσεις σε σχέση με το παλαιό σύστημα, η συζήτηση δεν συνεχίστηκε. Όσον αφορά την Κυβέρνηση, δεν είχε πρόθεση να κινηθεί προς την κατεύθυνση που υποδεικνύεται, το οποίο αποδεικνύεται από την έλλειψη οποιαδήποτε αναφοράς στις προτεινόμενες αλλαγές, σε ένα τεχνικό έγγραφο που συντάχθηκε με τους πιστωτές της χώρας, απόδειξη εκ μέρους της Κυβέρνησης της

συνέχισης παραβίασης της Διεθνούς Σύμβασης, καθώς και της Διεθνούς Σύμβασης αριθ. 154 για το άμεσο μέλλον.

Συμπερασματικά, ο ομιλητής πρότεινε ότι αν η Κυβέρνηση ήταν ειλικρινής για την αναβίωση των συλλογικών διαπραγματεύσεων, θα έπρεπε να ξεκινήσει λαμβάνοντας μέτρα συμμόρφωσης με τη Διεθνή Σύμβαση και αν οι εργαζόμενοι πίστευαν ότι οι ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις αποτελούν τον κύριο πυλώνα για έναν αποτελεσματικό κοινωνικό διάλογο, θα πρέπει να βρουν το θάρρος να καταγγείλουν την υποχρεωτική διαιτησία.

Ο εκπρόσωπος της πτέρυγας των εργαζομένων του Ηνωμένου Βασιλείου υπενθύμισε ότι η ικανότητα των ανεξάρτητων συνδικαλιστικών οργανώσεων και των εργοδοτών να διεξάγουν ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις για την υπεράσπιση και την προώθηση του συμφέροντος των μελών τους αποτελεί βασική αξία της ΔΟΕ.

Τα αποτελεσματικά συστήματα συλλογικών διαπραγματεύσεων εξασφάλισαν ότι οι εργαζόμενοι και οι εργοδότες είχαν ισότιμο λόγο στις διαπραγματεύσεις και ότι τα αποτελέσματα ήταν σωστά και δίκαια. Ήταν βαθιά λυπηρό το γεγονός ότι οι μεταρρυθμίσεις του εργατικού δικαίου που εισήχθησαν από το 2010 κατόπιν αιτήματος των πιστωτών της Ελλάδας και της τρόικας είχαν οδηγήσει στην κατάρρευση του μηχανισμού των συλλογικών διαπραγματεύσεων και αποδυνάμωσαν σημαντικά τη θέση των εργαζομένων στην αγορά εργασίας, στερώνοντας του τα θεσμικά μέσα που απαιτούνται για την αντιμετώπιση των οικονομικών δυσχερειών. Το 2012 ο εθνικός κατώτατος μισθός-ο οποίος είχε καθοριστεί προηγουμένως με συλλογικές διαπραγματεύσεις και είχε παράσχει ένα δίχτυ ασφαλείας για τους χαμηλόμισθους εργαζόμενους-μειώθηκε σημαντικά. Το σύστημα συλλογικών διαπραγματεύσεων είχε αποδυναμωθεί σοβαρά με την άρση των μηχανισμών επέκτασης των κλαδικών συμβάσεων και με προτεραιότητα στις επιχειρησιακές συμβάσεις.

Οι μεταρρυθμίσεις είχαν επίσης περιορίσει τη διάρκεια και το περιεχόμενο των συλλογικών συμβάσεων καθώς και τις επιπτώσεις τους στις ατομικές συμβάσεις μετά τη λήξη τους και επέβαλαν αυστηρούς περιορισμούς στο δικαίωμα των μερών να προσφεύγουν μονομερώς στη διαιτησία.

Τα μέτρα αυτά αποθάρρυναν τις ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις, δεδομένου ότι επέτρεψαν στους εργοδότες να επιβάλουν χαμηλότερους μισθούς και χειρότερες συνθήκες εργασίας και υποχρέωσαν τα συνδικάτα να αποδεχθούν τους όρους των εργοδοτών ή να διακινδυνεύσουν ακόμα μεγαλύτερες απώλειες μισθών και λιγότερα δικαιώματα διαπραγμάτευσης.

Επιπλέον, δεν υπήρχε εγγύηση ότι οι χαμηλότεροι μισθοί που συμφωνήθηκαν σε κλαδικό επίπεδο δεν θα μειωθούν περαιτέρω μέσω του πολλαπλασιασμού των λιγότερο ευνοϊκών επιχειρησιακών συμβάσεων. Η κατάρρευση του μηχανισμού των συλλογικών διαπραγματεύσεων, η συνοδευόμενη καθήλωση των μισθών και τα άλλα μέτρα λιτότητας είχαν ευρείες επιπτώσεις, συμπεριλαμβανομένης της δραματικής αύξησης του κινδύνου φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού. Κατά συνέπεια, ο ομιλητής κάλεσε την Κυβέρνηση να αποφύγει να παρεμποδίσει τη συλλογική αυτονομία των κοινωνικών εταίρων και να επαναφέρει το μηχανισμό των συλλογικών διαπραγματεύσεων, ως ζήτημα επείγοντος χαρακτήρα.

Ο εκπρόσωπος της πτέρυγας των εργοδοτών της Ισπανίας, ανέφερε ότι η μη συμμόρφωση ενός κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα κανόνες της ΔΟΕ για τόσες δεκαετίες ήταν ανησυχητική,

όχι μόνο για τους Έλληνες εργοδότες. Η κρίση των τελευταίων ετών είχε δείξει τη διασύνδεση μεταξύ των οικονομιών των ευρωπαϊκών χωρών. Σε περιόδους κρίσης ήταν ακόμη πιο σημαντικό για τους κοινωνικούς εταίρους να έχουν κοινή κατανόηση των προβλημάτων σε κάθε χώρα, καθώς δεν ήταν δυνατό να επιτευχθούν αποτελέσματα χωρίς μια τέτοια συλλογική αντίληψη και την κατανομή της ευθύνης για τη λύση.

Η έλλειψη κουλτούρας για αποτελεσματικές συλλογικές διαπραγματεύσεις ήταν προφανώς ένας από τους λόγους της καθυστέρησης έγκρισης των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Ο κοινωνικός διάλογος δεν μπορεί να οικοδομηθεί στιγμιαία αλλά χρειάζεται προϋποθέσεις και βασίζεται στη σταδιακή οικοδόμηση αμοιβαίας εμπιστοσύνης και σεβασμού μεταξύ των κοινωνικών εταίρων που συμμετέχουν σε συνεχείς ανταλλαγές μέσω των συλλογικών διαπραγματεύσεων. Ο πραγματικός κοινωνικός διάλογος θα ήταν επωφελής τόσο για την ελληνική οικονομία όσο και για άλλους εταίρους στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Επιπλέον, η υποχρεωτική διαιτησία ήταν αντίθετη προς το κοινοτικό κεκτημένο. Η ETUC επανέλαβε ότι η απαίτηση για την κατάργηση της υποχρεωτικής διαιτησίας δεν εγείρει αμφιβολίες και ότι η κατάργησή της θα ευθυγραμμίσει την κατάσταση με τις συμβάσεις της ΔΟΕ και τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη. Συμπερασματικά, υποστηρίχθηκαν οι προτάσεις του ΣΕΒ να καλέσει την Κυβέρνηση να συμμορφωθεί με τους κανόνες της ΔΟΕ και τους ευρωπαϊκούς κανόνες.

Ο εκπροσώπος της πτέρυγας των εργαζομένων της Γερμανίας ανέφερε ότι οι μεταρρυθμίσεις που υιοθετήθηκαν στην Ελλάδα από το 2010 βρίσκονταν σε σύγκρουση με τη Σύμβαση. Υπό την πίεση της Τρόικας, η Κυβέρνηση αποδυνάμωσε την ισχύ της ΕΓΣΣΕ και αντικατέστησε τις διαπραγματεύσεις των κοινωνικών εταίρων για τον καθορισμό του κατώτατου μισθού με την νομοθεσία. Η Κυβέρνηση είχε επίσης καταργήσει την αρχή ευνοϊκότερης ρύθμισης και αποδυνάμωσε τις επιχειρησιακές συλλογικές συμβάσεις. Η διαπραγματευτική θέση των ανεξάρτητων συνδικαλιστικών οργανώσεων είχε υπονομευθεί από τη δυνατότητα των ενώσεων προσώπων να ενεργούν και να διαπραγματεύονται ως εκπρόσωποι των εργαζομένων. Οι καταστροφικές συνέπειες της αποκέντρωσης των συλλογικών διαπραγματεύσεων ήταν αναμφισβήτητες. Οι επιχειρησιακές συλλογικές συμβάσεις επιχειρήσεων αναδείχθηκαν σε κυρίαρχη μορφή των συλλογικών διαπραγματεύσεων, αντιπροσωπεύοντας πάνω από το 90% όλων των συμβάσεων, το 2015. Σχεδόν οι μισές συμβάσεις από αυτές ήταν από διαπραγμάτευση με ενώσεις προσώπων. Ο αριθμός των κλαδικών συλλογικών συμβάσεων μειώθηκε από 65 το 2010 σε μόλις 12 το 2015. Λόγω του δυσανάλογου αριθμού μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων στην Ελλάδα, η κάλυψη μέσω των συλλογικών συμβάσεων μειώθηκε από το 85% πριν την κρίση σε περίπου 10% το 2016. Οι μειώσεις των μισθών ήταν υψηλότερες όταν οι διαπραγματεύσεις διεξήχθησαν σε επίπεδο επιχειρήσεων και με ενώσεις προσώπων και όχι με αντιπροσωπευτικές συνδικαλιστικές οργανώσεις εργαζομένων. Ο διάλογος μέσω των συλλογικών διαπραγματεύσεων είχε γίνει δύσκολος ή σε μερικές περιπτώσεις είχε σταματήσει τελείως. Η συνέχιση αυτής της κατάστασης θέτει σε κίνδυνο τα συλλογικά δικαιώματα και τη δημοκρατική συμμετοχή των εργαζομένων. Ως εκ τούτου, ο ομιλητής κάλεσε την Κυβέρνηση να αποκαταστήσει το θεσμικό πλαίσιο όσο το δυνατόν συντομότερα, έτσι ώστε να διασφαλιστεί μια λειτουργική κοινωνική σύμπραξη και οι ελεύθερες συλλογικές διαπραγματεύσεις σε όλα τα επίπεδα, ιδίως σε επιχειρησιακό και εθνικό επίπεδο. Επιπλέον, η εκπροσώπηση των συμφερόντων των εργαζομένων από τις ενώσεις προσώπων αντί των συνδικάτων πρέπει να απαγορευθεί από τον νόμο. Ο ομιλητής κάλεσε τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να στηρίξουν την Ελλάδα για την αποκατάσταση μιας

ειρηνικής κοινωνίας και την ανοικοδόμηση ενός δημοκρατικού και δίκαιου συστήματος συλλογικών διαπραγματεύσεων.

Ο εκπρόσωπος της πτέρυγας των εργαζομένων της Γαλλίας θεώρησε λυπηρό το γεγονός ότι τα προγράμματα οικονομικής προσαρμογής που εφαρμόζονται στην Ελλάδα εδώ και αρκετά χρόνια παραβλέπουν τον αποτελεσματικό κοινωνικό διάλογο, μια παρατήρηση που μοιράζονται οι εργαζόμενοι και οι εργοδότες. Παρά τις επανειλημμένες συστάσεις των εποπτικών οργάνων, οι μόνες μορφές αποτελεσματικού κοινωνικού διαλόγου ήταν εκείνες που περιλάμβαναν την παρουσία της ΔΟΕ στο πλαίσιο της τεχνικής βοήθειας. Οι διμερείς συμφωνίες μεταξύ των εργαζομένων και των εργοδοτών απλώς αγνοούνταν και υιοθετήθηκαν ρυθμίσεις για το εργατικό δίκαιο και τις συλλογικές διαπραγματεύσεις, χωρίς να υπάρξει διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους. Οι κοινωνικοί εταίροι ζήτησαν σαφώς την αποκατάσταση του κοινωνικού διαλόγου στο πλαίσιο της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας τον Μάρτιο του 2018, αίτημα που είχε ήδη γίνει σε κοινές δηλώσεις το 2015 και το 2016. Αν και η Ελλάδα είχε επικυρώσει την Διεθνή Σύμβαση αρ. 144 για την τριμερή διαβούλευση του 1976, οι κοινωνικοί εταίροι δεν είχαν καν προσκληθεί να συνεργαστούν για τις εκθέσεις που οφείλει η Ελλάδα. Η εκπρόσωπος της Γαλλίας ζήτησε την αποκατάσταση του τριμερούς κοινωνικού διαλόγου σε ένα δομημένο πλαίσιο, με διαδικασίες που σέβονται την εμπειρία και τη γνώση των κοινωνικών εταίρων.

Ο εκπρόσωπος της πτέρυγας των εργοδοτών Γαλλίας δήλωσε ότι το ζήτημα της υποχρεωτικής διαιτησίας στην Ελλάδα πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα των Συμβάσεων αριθ. 98 και 154, οι οποίες αμφότερες, έχουν επικυρωθεί από την Ελλάδα, καθώς και της υπ' αριθμ. 92 Σύστασης Περί εκούσιας συμφιλίωσης και διαιτησίας του 1951 και την υπ' αριθμ. 163 Σύσταση Περί Συλλογικών Διαπραγματεύσεων του 1981. **Η μονομερής προσφυγή στη διαιτησία ήταν ένα διαρκές πρόβλημα και ήταν αντίθετο με τις θεμελιώδεις αρχές της ΔΟΕ.** Εν συντομία, η ελληνική νομοθεσία καθιέρωσε το δικαίωμα να κινήσει διαδικασία μεσολάβησης χωρίς τη συγκατάθεση του άλλου μέρους και στη συνέχεια την προσφυγή στην διαιτησία, χωρίς την συγκατάθεση του άλλου μέρους, εάν δεν είχε συναφθεί συλλογική σύμβαση. Στη συνέχεια, η διαιτητική απόφαση εξομοιώνεται με συλλογική σύμβαση που έχει συναφθεί κανονικά, ακόμη και αν δεν υπήρχε συμφωνία μεταξύ των μερών, και είχε το ίδιο δεσμευτικό αποτέλεσμα με τη συλλογική σύμβαση. **Ο εκπρόσωπος της πτέρυγας των εργοδοτών σημείωσε ότι υπήρχαν προφανείς νομικές αντιφάσεις μεταξύ των προαναφερθέντων μηχανισμών και του εθνικού νόμου και τόνισε ότι η Κυβέρνηση δεν είχε απαντήσει στις ανησυχίες που εξέφρασε ο ΣΕΒ ότι η μονομερής προσφυγή στην υποχρεωτική διαιτησία κατέπνιγε τις συλλογικές διαπραγματεύσεις.** Ήταν ώρα η Κυβέρνηση να λάβει μέτρα για να εξασφαλίσει τη συμμόρφωση της νομοθεσίας με τις συμβάσεις της ΔΟΕ, καθώς η ιστορία αναδεικνύει ότι το σύστημα υποχρεωτικής διαιτησίας, από την ίδια του τη φύση, υπονομεύει τις συλλογικές διαπραγματεύσεις, οι οποίες αποτελούν θεμελιώδη αρχή του κοινωνικού διαλόγου.

Ο εκπρόσωπος της πτέρυγας των εργαζομένων της Πορτογαλίας μιλώντας εξ ονόματος της Συνομοσπονδίας Εργατικών Επιμελητηρίων (CCOO) και της Γενικής Εργατικής Ένωσης της Ισπανίας (UGT-Y) δήλωσε ότι η αναδιάρθρωση της αγοράς εργασίας που επιβλήθηκε εκ των πραγμάτων από τους πιστωτές της Ελλάδας παραβίασε τον πυρήνα των Συμβάσεων της ΔΟΕ και στερήσαν από τους εργαζόμενους τα θεσμικά μέσα για να υπερασπιστούν τους εαυτούς τους και να διαπραγματευτούν συλλογικά.

Σε συνδυασμό με την σημαντική ανεπίσημη οικονομία, η κατάργηση των συλλογικών διαπραγματεύσεων αύξησε τον αρνητικό σωρευτικό αντίκτυπο στην απασχόληση, επιδείνωσε ήδη τις υφιστάμενες ανισότητες και έθιξε σοβαρά το δικαίωμα στην εργασία. Αναφέρθηκαν στατιστικά στοιχεία σχετικά με το ποσοστό ανεργίας στη χώρα, το οποίο, παρά την πρόσφατη μείωση, ήταν το υψηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ανεργία ήταν συχνά μακροχρόνια και άγγιξε πάνω από 1 εκατομμύριο ανθρώπους, ιδίως τους νέους, γεγονός που έδειξε ότι απέκτησε όλο και περισσότερο διαρθρωτικά χαρακτηριστικά. Επιπλέον, ενώ οι θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης μειώθηκαν, ο αριθμός των εργαζομένων με μερική απασχόληση, η εκ περιτροπής απασχόληση, η εναλλαγή θέσεων εργασίας - οι αποκαλούμενες ευέλικτες μορφές απασχόλησης - αυξήθηκαν και οι επισφαλείς θέσεις απασχόλησης δεν μπορούσαν να συμβάλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη της απασχόλησης. Η απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων οδήγησε έτσι στην επιδείνωση των βασικών δεικτών προστασίας της απασχόλησης και στη δραματική αύξηση των επιχειρησιακών συλλογικών συμβάσεων εργασίας.

Ο εκπρόσωπος της πτέρυγας των εργαζομένων της Σουηδίας, μιλώντας εκ μέρους της ETUC, δήλωσε ότι το κράτος δικαίου θα μπορούσε να στηριχθεί, μόνο εάν τα κράτη μέλη συμμορφωθούν με τους διεθνείς νομικούς κανόνες, ακόμη και σε περιόδους οικονομικών δυσχερειών. Η υπόθεση αφορούσε τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το σύστημα συλλογικών διαπραγματεύσεων στην Ελλάδα είχε ριζικά περιοριστεί και αποσυναρμολογηθεί, οδηγώντας σε παραβιάσεις. Τα συνδικάτα της Ελλάδας έλαβαν διάφορα νομικά μέτρα για την αποκατάσταση του συστήματος των εργασιακών σχέσεων και του δικαιώματος των συλλογικών διαπραγματεύσεων καθώς και για την εγγύηση και την εφαρμογή των συλλογικών συμβάσεων. Ως αποτέλεσμα, από το 2011, τα εθνικά δικαστήρια, τα διεθνή εποπτικά όργανα και οι ειδικές διαδικασίες εντόπισαν παραβιάσεις των διεθνών κανόνων για τα ανθρώπινα δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων εργασίας και κοινωνικής ασφάλισης. Τα όργανα έχουν εκφράσει βαθιά ανησυχία σχετικά με τον αντίκτυπο των μέτρων λιτότητας και βαθιά λύπη όταν δεν τηρήθηκαν οι συστάσεις τους. Παρ' όλα αυτά, δεν υπήρξε καμία πρόοδος όσον αφορά στον σεβασμό στην πράξη των δικαιωμάτων που εγγυάται η Σύμβαση. Αυτό περιλάμβανε την απόφαση να θεσπιστεί ο νόμιμος κατώτατος μισθός χωρίς διαπραγμάτευση με τους κοινωνικούς εταίρους και να επιτραπεί η σύναψη επιχειρησιακών συλλογικών συμβάσεων με ενώσεις προσώπων που δεν είχαν εγγυήσεις όσον αφορά την εκλογή τους και την αντιπροσωπευτικότητα. Η ETUC είχε επικρίνει τα μέτρα λιτότητας και είχε εκφράσει την αλληλεγγύη και την υποστήριξή της προς τη ΓΣΕΕ ζητώντας από την Κυβέρνηση να προχωρήσει σε πλήρη και ειλικρινή διάλογο με την ΓΣΕΕ. Τα ανθρώπινα δικαιώματα πρέπει να διασφαλίζονται και να γίνονται σεβαστά. Ο ομιλητής ολοκλήρωσε προτρέποντας την Κυβέρνηση να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για να συμμορφωθεί με τη Διεθνή Σύμβαση, μεταξύ άλλων και με την τροποποίηση της νομοθεσίας της.

Ένας παρατηρητής εκπροσωπώντας την Public Service International και την Education

International εξέφρασε τη λύπη του για το γεγονός ότι ακόμα μια φορά η Κυβέρνηση δεν υπέβαλε την έκθεση στην Επιτροπή των Εμπειρογνομόνων, με τον τρόπο αυτό αποφεύγοντας τις υποχρεώσεις της βάσει του Καταστατικού Χάρτη και των Συμβάσεων της ΔΟΕ.

Αυτό παρεμπόδισε μια ειλικρινή συζήτηση σχετικά με τον δημόσιο τομέα, όπου η εφαρμογή των μνημονίων του 2010 είχε καταστροφικές συνέπειες. Δεν υπήρξαν συλλογικές διαπραγματεύσεις στον δημόσιο τομέα στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένης της δημόσιας εκπαίδευσης. Υπενθυμίζεται ότι στην Ελλάδα το 95% των σχολείων είναι δημόσια και οι μισθοί και τα εργασιακά δικαιώματα των δασκάλων καθορίζονται με αποφάσεις του Υπουργείου Οικονομικών και του Υπουργείου Εργασίας. Κοινοί κανόνες ισχύουν για όλους τους δημόσιους υπαλλήλους σε όλους τους τομείς του Δημοσίου. Όλες οι συλλογικές

συμβάσεις εργασίας είχαν καταργηθεί από την εφαρμογή των μνημονίων του 2010 και αντικαταστάθηκαν από ατομικές συμβάσεις εργασίας. Ωστόσο, ακόμη και πριν από την εφαρμογή των μνημονίων, οι αυξήσεις μισθών για όλους τους δημόσιους υπαλλήλους αποφασίστηκαν μονομερώς από το κράτος χωρίς καμία διαβούλευση. Όσον αφορά τους διδάσκοντες, κάποιες περαιτέρω αυξήσεις είχαν δοθεί μετά από μεγάλης κλίμακας απεργίες και κινητοποιήσεις. Αλλά στην τελευταία κινητοποίηση, το Υπουργείο Παιδείας εξέδωσε πολιτικές εντολές επιστράτευσης των εκπαιδευτικών, καταργώντας εκ των πραγμάτων το δικαίωμά τους στην απεργία, απόφαση η οποία στη συνέχεια επικυρώθηκε από τα δικαστήρια. Ο κοινωνικός διάλογος δεν υπήρχε πια. Για παράδειγμα, ενώ η Ομοσπονδία των Καθηγητών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ) συμμετείχε στο Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας και έπρεπε να προσκληθεί στην Επιτροπή Παιδείας της Βουλής για να γνωμοδοτήσει για κάθε νέα νομοθετική πράξη, που διατυπώνεται, το Κράτος δεν ήταν υποχρεωμένο να λάβει υπόψη τις απόψεις της ΟΛΜΕ. Στα 44 χρόνια συνδικαλιστικής δράσης δημιουργήθηκε μια μορφή διαλόγου μεταξύ της ένωσης και του μοναδικού εργοδότη των εκπαιδευτικών δημοσίων σχολείων στην Ελλάδα, του Υπουργείου Παιδείας. Ωστόσο, αυτός ο διάλογος δεν μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «κοινωνικός διάλογος» με τη στενή έννοια, διότι δεν οδήγησε σε συμφωνία μεταξύ των δύο μερών. Ο πραγματικός κοινωνικός διάλογος έπρεπε να είναι γνήσιος, ουσιαστικός και αποτελεσματικός.

Η εκπρόσωπος της Κυβέρνησης επανέλαβε ότι η αρχή της επέκτασης και η αρχή της εύνοιας, που είχαν ανασταλεί από το 2010 και το 2011 αντιστοίχως, θα αποκατασταθούν τον Αύγουστο του 2018, μετά την έξοδο από το Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής. Επιπλέον, τόνισε ότι δεν είναι αλήθεια ότι η εποπτεία θα είναι αυστηρή μετά την έξοδο από το πρόγραμμα. Αντίθετα, θα περιοριστεί μόνο στην επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων.

Κατά την άποψη της παρούσας Κυβέρνησης, και οι δύο αρχές ήταν εξαιρετικά σημαντικές για ένα σταθερό, αποτελεσματικό και συντονισμένο σύστημα συλλογικών διαπραγματεύσεων και αυτό ήταν ο λόγος για την επιμονή της Κυβέρνησης για την αποκατάστασή τους.

Οι αρχές αντέστρεψαν την ανισορροπία ισχύος μεταξύ των μερών. Ενθάρρυναν τον κοινωνικό διάλογο και κινητοποίησαν τα μέρη να συμμετάσχουν σε αυτόν. Ενοποίησαν τους κανόνες και δημιούργησαν ισότιμους όρους ανταγωνισμού. Μείωσαν την εισοδηματική ανισότητα και επέτυχαν μια δίκαιη κατανομή των εθνικών εισοδημάτων. Συμπληρωματικά προς την αποκατάσταση των αρχών της συλλογικής διαπραγμάτευσης, η αύξηση του κατώτατου μισθού ήταν καθοδόν. Επιπλέον, υπήρχαν ορισμένα οφέλη οικονομικής απόδοσης διαθέτοντας από την ύπαρξη συντονισμένων δομών συλλογικής διαπραγμάτευσης, όπως η μείωση του κόστους συναλλαγών, η αύξηση της παραγωγικότητας, η μείωση της ανεργίας και η κοινωνική ειρήνη. Ως εκ τούτου, η αποκατάσταση ενός οργανωμένου και πλήρως λειτουργικού συστήματος ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων υπήρξε και εξακολουθούσε να αποτελεί τον πυρήνα της ολιστικής στρατηγικής ανάπτυξης που η Κυβέρνηση είχε συντάξει και παρουσίασε στο Eurogroup τον περασμένο μήνα. Η στρατηγική βασιζόταν σε ένα μοντέλο κοινωνικά δίκαιης και βιώσιμης ανάπτυξης, όπου τα κοινωνικά δικαιώματα ήταν προϋποθέσεις, και όχι εμπόδια, στην οικονομική ανάπτυξη. Για το σκοπό αυτό, υπενθύμισε την υποστήριξη που είχε λάβει η Κυβέρνηση στις προσπάθειές της:

1. Η κοινή δήλωση του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Jean-Claude Juncker και του Πρωθυπουργού της Ελλάδος το Μάιο 2015

2. Το Δελτίο Τύπου και τις επιστολές προς τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από ορισμένους βουλευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τον Δεκέμβριο του 2016
3. Τη δήλωση της ETUC το 2016 και
4. Το κοινό Δελτίο Τύπου από την ETUC και την ITUC το 2017,

ενώ η Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος (ΓΣΕΕ) παρέμεινε σιωπηλή.

Όσον αφορά το ζήτημα της μονομερούς προσφυγής στην υποχρεωτική διαιτησία, η Κυβέρνηση σχεδίαζε να εισαγάγει κάποιες περαιτέρω τροποποιήσεις στη διαιτησία με σκοπό την ενίσχυση των ελεύθερων και καλόπιστων διαπραγματεύσεων, μεταξύ των μερών.

Οι τροπολογίες περιλαμβάνουν τα εξής:

1) Ο μεσολαβητής θα είχε τη δυνατότητα να απέχει από οποιαδήποτε πρόταση και να εμποδίζει προσωρινά την πορεία προς την διαιτησία, αν λογικώς προκύπτει ότι υπήρχε ακόμα περιθώριο για καλόπιστη διαπραγμάτευση μεταξύ των μερών. Στην περίπτωση αυτή, τα μέρη θα επιστρέψουν στις άμεσες διαπραγματεύσεις, και

2) Η μονομερής προσφυγή στην υποχρεωτική διαιτησία θα επιτρεπόταν μόνο: i) σε όποιο από τα μέρη είχε προσέλθει στη μεσολάβηση, αν το άλλο μέρος αρνήθηκε να συμμετάσχει, ή (ii) σε όποιο μέρος είχε αποδεχθεί την πρόταση του μεσολαβητή, την οποία το άλλο μέρος είχε απορρίψει.

Η πρώτη προϋπόθεση τιμωρούσε την κακή πίστη του μέρους που είχε εκδηλώσει άρνηση να συμμετάσχει στη διαδικασία μεσολάβησης, ενώ η δεύτερη εξασφάλιζε ότι το δικαίωμα μονομερούς προσφυγής στην υποχρεωτική διαιτησία δόθηκε μόνο στο μέρος που είχε δείξει καλή πίστη και συναινετική συμπεριφορά, αποδεχόμενο την τελική πρόταση του μεσολαβητή. Αμφισβήτησε το επιχείρημα των εργοδοτών ότι η διαιτησία υπονόμει τις συλλογικές διαπραγματεύσεις και επεσήμανε ότι τα στατιστικά στοιχεία απέδειξαν ότι η μεσολάβηση και η διαιτησία είχαν συμπληρωματικό ρόλο στις συλλογικές διαπραγματεύσεις.

Οι διαιτητικές αποφάσεις γενικά αντιπροσώπευαν μόνο ένα μικρό μέρος του συνόλου των συλλογικών συμβάσεων. Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια των τελευταίων 28 χρόνων το μέσο ποσοστό των διαιτητικών αποφάσεων ήταν 12%. Από το 2014, μόνο το 7,7% των συλλογικών διαφορών είχε οδηγήσει στη μεσολάβηση και μόνο το 2,3% από αυτές είχαν επιλυθεί με διαιτητική απόφαση. Τέλος, πάνω από το 55% των υποθέσεων που οδήγησαν σε μεσολάβηση και διαιτησία είχαν επιλυθεί με βάση τη συναίνεση των μερών χωρίς την ανάγκη διαιτητικής απόφασης.

Επανάλαβε επίσης ότι η τροποποίηση των διαδικασιών διαιτησίας αποφασίστηκε μετά από εκτεταμένο τριμερή διάλογο, στον οποίο συμμετείχε και ο ΣΕΒ. Ορισμένες από τις προτάσεις που υπέβαλε ο ΣΕΒ υιοθετήθηκαν, ενώ οι περισσότερες θεωρήθηκαν αντίθετες τόσο στο Ελληνικό Σύνταγμα όσο και στην απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία αναφέρθηκε προηγουμένως. Ωστόσο, η Κυβέρνηση προχώρησε στον περιορισμό του πεδίου της μονομερούς προσφυγής στη διαιτησία. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα παραπάνω αποδείκνυαν τον στόχο, τη στρατηγική και τις προτεραιότητες της Κυβέρνησης να ενισχύσουν τη διαπραγματευτική δύναμη των εργαζομένων, να αυξήσουν το εισόδημά τους και έτσι να θέσουν τις προϋποθέσεις για μια κοινωνικά δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Ήταν σημαντικό ότι οι προϋποθέσεις αυτές είχαν τεθεί, καθώς η ελληνική οικονομία εισήλθε σε φάση έντονης ανάκαμψης. Η ύφεση ήταν πίσω και η χώρα επέστρεψε σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Η

Κυβέρνηση είχε λάβει όλα τα μέτρα για να γίνει πραγματικότητα το νέο μοντέλο ανάπτυξης. Εναπόκειται πλέον στους κοινωνικούς εταίρους να χρησιμοποιούν με καλή πίστη τα εργαλεία που τους έχουν δοθεί και να προχωρήσουν σε συλλογικές συμβάσεις που θα εξυπηρετούν την κοινωνική ειρήνη και θα προάγουν την κοινωνική δικαιοσύνη.

Οι εκπρόσωποι της πτέρυγας των εργοδοτών υπενθύμισαν ότι αρκετοί ομιλητές τόνισαν την έλλειψη κοινωνικού διαλόγου σε εθνικό επίπεδο. Σημείωσαν με προβληματισμό ότι η Κυβέρνηση στην παρέμβαση της προέβαλε αντίσταση στη λήψη μέτρων για την πλήρη συμμόρφωση με τη Σύμβαση, αναφορικά με το ζήτημα της υποχρεωτικής διαιτησίας.

Οι εκπρόσωποι της πτέρυγας των εργοδοτών επανέλαβαν περαιτέρω τον προβληματισμό τους ότι η Κυβέρνηση δεν είχε υποβάλει στην Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης. Ενώ τα στατιστικά στοιχεία διαβιβάστηκαν στην παρούσα Επιτροπή της Συνδιάσκεψης, είναι απαραίτητο τα στοιχεία αυτά να υποβληθούν και στην Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων. Αναφερόμενοι στην υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 4 της Σύμβασης να ενθαρρύνει και να προωθήσει την πλήρη ανάπτυξη και χρήση μηχανισμού εκούσιων συλλογικών διαπραγματεύσεων, αναφέρθηκαν ότι η προσφυγή στην υποχρεωτική διαιτησία στο ελληνικό σύστημα δεν προωθεί τις εκούσιες συλλογικές διαπραγματεύσεις και ότι η Επιτροπή των Εμπειρογνωμόνων έχει επανειλημμένως επισημάνει ότι η τακτική και επαναλαμβανόμενη προσφυγή στην υποχρεωτική διαιτησία δεν είναι σύμφωνη με τις υποχρεώσεις της Διεθνούς Σύμβασης.

Η θέση των μελών των Εργοδοτών είναι ότι η υποχρεωτική διαιτησία δεν είναι συμβατή με το άρθρο 4 της Σύμβασης και ότι ο ισχύον νόμος και η πρακτική στην Ελλάδα δεν φαίνεται να δικαιολογείται από οποιαδήποτε αποδεκτή εξαίρεση. Συνεπώς, η Κυβέρνηση πρέπει να εισαγάγει αλλαγές που να απαγορεύουν την μονομερή προσφυγή στην υποχρεωτική διαιτησία, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις της Σύμβασης. **Η αναφορά της Κυβέρνησης στην απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας σχετικά με τις συνταγματικές υποχρεώσεις δεν αποτελεί μια ολοκληρωμένη απάντηση στο ζήτημα αυτό.**

Οι εκπρόσωποι της πτέρυγας των εργοδοτών ζήτησαν από την Κυβέρνηση:

- να αποκαταστήσει χωρίς καθυστέρηση την απαγόρευση της μονομερούς προσφυγής στην υποχρεωτική διαιτησία,
- να υποβάλει Έκθεση στην Επιτροπή των Εμπειρογνωμόνων σχετικά με τα μέτρα που ελήφθησαν σχετικά με το ζήτημα της υποχρεωτικής διαιτησίας, και
- να χρησιμοποιήσει την τεχνική βοήθεια της ΔΟΕ προκειμένου να συμμορφωθεί η Ελλάδα με τις απαιτήσεις της Σύμβασης.

Οι εκπρόσωποι της πτέρυγας των εργοδοτών ζήτησαν από την Κυβέρνηση:

- να αποκαταστήσει χωρίς καθυστέρηση την απαγόρευση της μονομερούς προσφυγής στην υποχρεωτική διαιτησία,
- να υποβάλει Έκθεση στην Επιτροπή των Εμπειρογνομώνων σχετικά με τα μέτρα που ελήφθησαν σχετικά με το ζήτημα της υποχρεωτικής διαιτησίας, και
- να χρησιμοποιήσει την τεχνική βοήθεια της ΔΟΕ προκειμένου να συμμορφωθεί η Ελλάδα με τις απαιτήσεις της Σύμβασης.

Οι εκπρόσωποι της πτέρυγας των εργαζομένων δήλωσαν ότι επιθυμούν να ξεκαθαρίσουν τυχόν παρεξηγήσεις σχετικά με την προσφυγή στην υποχρεωτική διαιτησία. Δεν υπονόησαν ότι ήταν ευνοϊκή για τους εργοδότες, αλλά ότι το πλαίσιο και η γενική κατάσταση της ελληνικής αγοράς εργασίας ήταν ευνοϊκές γι' αυτούς. Από τη συζήτηση στην Επιτροπή προέκυψε ότι ο στόχος της υποχρεωτικής διαιτησίας στην Ελλάδα ήταν να αντισταθμίσει τις ανεπάρκειες του μηχανισμού των συλλογικών διαπραγματεύσεων.

Οι εκπρόσωποι της πτέρυγας των εργαζομένων δήλωσαν ότι επιθυμούν να ξεκαθαρίσουν τυχόν παρεξηγήσεις σχετικά με την προσφυγή στην υποχρεωτική διαιτησία.

Επανελάβαν ότι μια χώρα όπως η Ελλάδα, στην οποία η αγορά εργασίας απαρτίζεται κυρίως από μικρές επιχειρήσεις και η απόφαση να ανατεθούν οι συλλογικές διαπραγματεύσεις σε ενώσεις προσώπων, δεν εξασφάλισε αποτελεσματικά το δικαίωμα αυτό.

Ενώ η σύμβαση δεν εμπόδισε τη διεξαγωγή συλλογικών διαπραγματεύσεων σε διαφορετικά επίπεδα, η επιλογή του επιπέδου διαπραγμάτευσης έπρεπε να αφεθεί στα μέρη και οι αρχές δεν θα έπρεπε να ορίζουν μονομερώς και σε γενική βάση ότι οι συλλογικές συμβάσεις που συνάπτονται σε χαμηλότερα επίπεδα διαπραγματεύσεις θα μπορούσαν να παρεκκλίνουν από τις συλλογικές συμβάσεις που συνάπτονται σε υψηλότερο επίπεδο υψηλότερου επιπέδου.

Εναπόκειται στα συμβαλλόμενα μέρη να αποφασίσουν εάν θα επιτρέψουν ή όχι οι κλαδικές ή επιχειρησιακές συμβάσεις εργασίας να παρεκκλίνουν από τις γενικές συμβάσεις. Επομένως, μια τέτοια απόφαση υπόκειται σε συλλογικές διαπραγματεύσεις.

Αναποκρινόμενη στην απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας σχετικά με την υποχρεωτική διαιτησία, ήταν ευθύνη της Κυβέρνησης να υιοθετήσει μια σφαιρική γενική προσέγγιση που να επανεισαγάγει έναν αποτελεσματικό μηχανισμό συλλογικών διαπραγματεύσεων.

Η Κυβέρνηση ήταν επίσης υπεύθυνη για τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για την προστασία των εργαζομένων από κάθε πράξη αντι-συνδικαλιστικών διακρίσεων. Αυτό είχε ιδιαίτερη σημασία λόγω της κατάστασης της απασχόλησης στην Ελλάδα και της αύξησης των ευέλικτων μορφών εργασίας.

Η Επιτροπή χρειάζεται να επαναβεβαιώσει τις προηγούμενες συστάσεις και συμπεράσματα των εποπτικών οργάνων της ΔΟΕ και να ζητήσει να επανεξεταστούν τα μέτρα αυτά σε τριμερή διαδικασία βασισμένη στην εκτίμηση των επιπτώσεών τους, προκειμένου να συμμορφωθεί το νομοθετικό σύστημα και οι πρακτικές με τα δικαιώματα που απορρέουν από την Διεθνή Σύμβαση.

Τέλος, είναι σημαντικό να επαναληφθεί ότι οι δημόσιες αρχές πρέπει να αποφεύγουν κάθε παρέμβαση που θα μπορούσε να περιορίσει το δικαίωμα των ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων ή να παρεμποδίσει την άσκησή του και να επαναφέρει επείγοντως την κατάσταση και την πρακτική του τριμερούς κοινωνικού διαλόγου, για να αποδείξει ότι το κράτος σέβεται την αρχή της συλλογικής αυτονομίας, της αντιπροσωπευτικότητας καθώς και το αποτέλεσμα των συλλογικών διαπραγματεύσεων.

Συμπεράσματα

Η Επιτροπή σημείωσε τις προφορικές τοποθετήσεις της Κυβέρνησης και την συζήτηση που ακολούθησε.

Η Επιτροπή εξέφρασε την ανησυχία της σχετικά με τις τοποθετήσεις της Κυβέρνησης για το σύστημα υποχρεωτικής διαιτησίας και την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας η οποία έκρινε ότι η διάταξη του Νόμου 4046, που ανέστειλε την μονομερή προσφυγή στην υποχρεωτική διαιτησία, είναι αντισυνταγματική.

Η Επιτροπή, επίσης, εξέφρασε την ανησυχία της σχετικά με την παράλειψη της Κυβέρνησης να αποστείλει έγκαιρα την Έκθεση στην Επιτροπή των Εμπειρογνωμόνων, για την πιο πρόσφατη συνεδρίαση της τον Νοέμβριο 2017.

Λαμβάνοντας υπόψη τις τοποθετήσεις της Κυβέρνησης και τη συζήτηση που ακολούθησε, η Κυβέρνηση κλήθηκε να:

- Εξασφαλίσει ότι η μονομερής προσφυγή στην υποχρεωτική διαιτησία ως μέσο αποφυγής των ελευθέρων και εκούσιων συλλογικών διαπραγματεύσεων προβλέπεται μόνο σε πολύ περιορισμένες περιπτώσεις.
- Εξασφαλίσει ότι οι δημόσιες αρχές απέχουν από πράξεις παρέμβασης, οι οποίες περιορίζουν το δικαίωμα για ελεύθερες και εκούσιες συλλογικές διαπραγματεύσεις, ή εμποδίζουν την νόμιμη άσκησή τους.
- Παρέχει πληροφορίες για τον αριθμό των υπογεγραμμένων συλλογικών συμβάσεων, τους κλάδους που αφορούν και τον αριθμό των εργαζομένων που καλύπτονται από αυτές τις συλλογικές συμβάσεις.
- Παρέχει πληροφορίες και στατιστικά σχετικά με καταγγελίες για αντι-συνδικαλιστική διάκριση και οποιαδήποτε διορθωτικά μέτρα έχουν ληφθεί.
- Επωφεληθεί της τεχνικής βοήθειας της ΔΟΕ για να εξασφαλίσει την εφαρμογή αυτών των μέτρων.
- Υποβάλει Έκθεση στην Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων σχετικά με την εφαρμογή αυτών των Συστάσεων πριν από την επόμενη συνεδρίαση που θα πραγματοποιηθεί τον Νοέμβριο 2018.
- Λαμβάνοντας υπόψη την παράλειψη της Κυβέρνησης να εκπληρώσει την υποχρέωση υποβολής Έκθεσης για το 2017, η Επιτροπή προτρέπει την Κυβέρνηση να συμμορφωθεί με την υποχρέωση υποβολής Έκθεσης στην Επιτροπή Εμπειρογνωμόνων στο μέλλον.

Χρονολόγιο

Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας και η υποχρεωτική διαιτησία στην Ελλάδα

Η απόφαση της «Επιτροπής για την Εφαρμογή των Κανόνων» τής Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ) τού Ιουνίου 2018, που δημοσιεύεται στις σελ. 5-26, δεν αποτέλεσε έκπληξη. Αυτό γίνεται κατανοητό από το ιστορικό τής ενασχόλησης οργάνων τής ΔΟΕ με την ελληνική υποχρεωτική διαδικασία, όπως συνοπτικά εκτίθεται παρακάτω.

1977-1978. Ύστερα από αίτημα τής ελληνικής Κυβέρνησης επισκέφθηκε την Ελλάδα αποστολή τού Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (ΔΓΕ) στο πλαίσιο τού Προγράμματος για τη Βελτίωση των Συνθηκών και τού Περιβάλλοντος Εργασίας (ΡΙΑCT). Στην έκθεση τής Επιτροπής (έκδοση ΔΓΕ 1978, ελληνική μετάφραση, παρ. 169 σελ. 76) αναγράφονται τα εξής: «... η συστηματική προσφυγή εις την υποχρεωτικήν διαιτησίαν όχι μόνον έχει ως αποτέλεσμα να αποκλεισθεί η καθιέρωσις μιάς παραδόσεως διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών συνεργατών αλλά επίσης αποτρέπει τας εργατικές οργανώσεις από του να συλλάβουν την παραμικράν συνδικαλιστικήν πολιτικήν και, κατά συνέπειαν, να αγωνισθούν δια την εφαρμογή της».

1999. Η «Επιτροπή Εμπειρογνομόνων για την Εφαρμογή των Συμβάσεων και των Συστάσεων» έχει απευθύνη «άμεση αίτηση» προς την ελληνική Κυβέρνηση σχετικά με την υποχρεωτική διαιτησία. Στην 3η παράγραφο η Επιτροπή, επικαλούμενη το άρθρο 5 παράγραφος (ε) τής διεθνούς σύμβασης 154, γράφει τα εξής: «το άρθρο 16 (δ) του νόμου 1876 του 1990 προβλέπει την δυνατότητα να ρυθμισθεί μία διένεξη με διαιτησία, ύστερα από αίτηση ενός μόνον μέρους, όταν η διένεξη αναφέρεται σε επιχειρησιακή συλλογική σύμβαση ή σε συλλογική σύμβαση εφαρμοζόμενη σε υπηρεσίες του Δημοσίου, σε δημόσιες επιχειρήσεις ή σε δημόσιες αρχές και το ένα μέρος απορρίπτει την πρόταση του μεσολαβητή. Επ' αυτού του ζητήματος η Επιτροπή εκτιμά ότι διαιτησία, γενικώς, επιβαλλόμενη ύστερα από αίτηση ενός μόνον μέρους, είναι αντίθετη στην αρχή της εκούσιας διαπραγματεύσεως των συλλογικών συμβάσεων, που προβλέπεται στην σύμβαση, και παραβιάζει επίσης την αρχή της αυτονομίας των μερών στην διαπραγματεύσεως (βλ. συνολική μελέτη του 1994 περί της συνδικαλιστικής ελευθερίας και της συλλογικής διαπραγματεύσεως, παρ. 257). Η Επιτροπή παρακαλεί λοιπόν την Κυβέρνηση να λάβει μέτρα για να τροποποιήσει το άρθρο 16 (δ) του νόμου 1876, ούτως ώστε τα δύο μέρη, και όχι μόνον το ένα, να μπορούν να προσφύγουν με κοινή συμφωνία στην υποχρεωτική διαιτησία, όταν η διένεξη αναφέρεται σε επιχειρησιακή συλλογική σύμβαση ή σε συλλογική σύμβαση εφαρμοζόμενη σε υπηρεσίες του Δημοσίου, σε δημόσιες επιχειρήσεις ή σε δημόσιες αρχές και το ένα μέρος απορρίπτει την πρόταση του μεσολαβητή. Γενικώς, η υποχρεωτική διαιτησία δεν θα πρέπει να είναι δυνατή παρά μόνον όταν αναφέρεται σε ουσιώδεις υπηρεσίες με την στενή έννοια του όρου ή σε υπαλλήλους υπαγόμενους στην Δημόσια Διοίκηση».

2000. Στην 2η παράγραφο τής «άμεσης αίτησης» του 2000 η Επιτροπή, παρατηρεί ότι «είχε ζητήσει από την Κυβέρνηση να λάβει μέτρα για να τροποποιήσει το άρθρο 16 (δ) του νόμου 1876, ούτως ώστε τα δύο μέρη, και όχι μόνον ένα, να μπορούν να προσφύγουν με κοινή συμφωνία στην υποχρεωτική διαιτησία, όταν η διένεξη αναφέρεται σε επιχειρησιακή συλλογική σύμβαση ή σε συλλογική σύμβαση εφαρμοζόμενη σε υπηρεσίες του Δημοσίου, σε δημόσιες επιχειρήσεις ή σε δημόσιες αρχές και το ένα μέρος απορρίπτει την πρόταση του μεσολαβητή. Η Επιτροπή σημειώνει, ότι η Κυβέρνηση βεβαιώνει στην έκθεσή της, ότι η αρμόδια διεύθυνση του υπουργείου της εξετάζει το ζήτημα, εάν το εν λόγω άρθρο είναι αντίθετο προς τις διατάξεις τής σύμβασης. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι γενικώς, η υποχρεωτική διαιτησία δεν θα πρέπει να

είναι δυνατή παρά μόνον όταν αναφέρεται σε ουσιώδεις υπηρεσίες με την στενή έννοια του όρου ή σε υπαλλήλους υπαγόμενους στην Δημόσια Διοίκηση και παρακαλεί για μια ακόμη φορά την Κυβέρνηση να λάβει μέτρα για να θέσει την νομοθεσία της σε συμφωνία με τις διατάξεις της συμβάσεως και να ενημερώσει την Επιτροπή επ' αυτού».

2003. Στην 332 έκθεσή της (υπόθεση 2261/2003) «η Επιτροπή τής Συνδικαλιστικής Ελευθερίας» συνιστά στην Κυβέρνηση να προέλθει σε συνεννοήσεις με τις πλέον αντιπροσωπευτικές οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων με σκοπό να εξεύρουν πρόσφορα μέσα, ώστε η δυνατότητα προσφυγής στην διαδικασία τής υποχρεωτικής διαιτησίας να ισχύει μόνο για τις ουσιώδεις με τη στενή έννοια υπηρεσίες .

2012. Η 365 έκθεση της «Επιτροπής Συνδικαλιστικής Ελευθερίας» αναφέρεται και πάλι στην περίπτωση της Ελλάδας (υπόθεση 2820). Η Επιτροπή έλαβε υπόψη τις μεταβολές, που είχαν επέλθει στην λειτουργία και την συγκρότηση του Ο.ΜΕ.Δ. με την ΠΥΣ 6/2012. Ως προς την νομοθετική τροποποίηση, η οποία στο εξής επέτρεπε την προσφυγή στην υποχρεωτική διαιτησία μόνον όταν τα δύο μέρη συμφωνούν (άρθρο 3 παρ. 1 της Π.Υ.Σ. 6/2012), η Επιτροπή αναγνώρισε ότι αυτό το μέτρο, το οποίο πάρθηκε για να ευθυγραμμισθούν η εθνική νομοθεσία και πρακτική προς τις σχετικές με την υποχρεωτική διαιτησία αρχές τής ΔΟΕ, δεν παραβιάζει τις αρχές της συνδικαλιστικής ελευθερίας (παρ. 1000 της έκθεσης).

2013. Στην ετήσια έκθεση της «Επιτροπής Εμπειρογνομόνων» σημειώνεται ότι η συμφωνημένη προσφυγή στην διαιτησία δεν είναι αντίθετη προς την 98 διεθνή σύμβαση.

2015. Στην έκθεσή της σχετικά με την εφαρμογή της διεθνούς σύμβασης 98 στην Ελλάδα, η ίδια Επιτροπή έχει σημειώσει (μετά την επάνοδο τής υποχρεωτικής διαιτησίας) τα εξής: «Η Επιτροπή οφείλει παρά ταύτα να τονίσει, ως γενικό κανόνα, ότι νομοθετικές διατάξεις, οι οποίες επιτρέπουν σε οποιοδήποτε μέρος μονομερώς να ζητήσει υποχρεωτική διαιτησία για την ρύθμιση μιάς διαφοράς δεν προάγουν την εκούσια συλλογική διαπραγμάτευση και είναι επομένως αντίθετες προς την σύμβαση. Η Επιτροπή κατά συνέπεια πιστεύει ότι τα μέτρα της Κυβέρνησης για να ανταποκριθεί στην απόφαση τού Συμβουλίου τής Επικρατείας πρέπει να λάβουν πλήρως υπόψη τις παραπάνω παρατηρήσεις και ζητεί από αυτή να παράσχει λεπτομερείς πληροφορίες επί αυτού τού ζητήματος και να απαιτήσει πλήρως στις ανησυχίες που πρόβαλε ο ΣΕΒ».

Το Αγγλικό πρωτότυπο κείμενο βρίσκεται στην ιστοσελίδα του ILO

https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_632917.pdf

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ
€362 δισ.
71% συνόλου*

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ
€60 δισ.
48% συνόλου*

ΠΩΛΗΣΕΙΣ
€61 δισ.
46% συνόλου*

ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΕΡΔΗ
€3,3 δισ.**
42% συνόλου**

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ
200.000
11% συνόλου ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

ΜΙΣΘΟΙ
€5 δισ.
20% συνόλου***

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ
€2,2 δισ.
26% συνόλου***

ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΚΕΡΔΩΝ
€1,1 δισ.
31% συνόλου****

*17.454 δημοσιευμένοι ισολογισμοί χρήσης 2016 που περιλαμβάνονται στη βάση της ICAP

**σύνολο κερδών κερδοφόρων επιχειρήσεων

***% επί του συνόλου τακτικών αποδοχών (χωρίς bonus και υπερωρίες)/ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

****% επί του συνόλου εσόδων από φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει.

Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα
T: 211 5006 000
F: 210 3222 929
E: info@sev.org.gr
www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation of Enterprises

168, Avenue de Cortenberg
B-1000 Bruxelles
T: +32 (0) 2 662 26 85
E: kdiamantouros@sev.org.gr

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

